

Ministerstvo životního prostředí

STRATEGIE ROZŠIŘOVÁNÍ SYSTÉMŮ
ROZŠÍŘENÉ ODPOVĚDNOSTI
VÝROBCŮ V ČESKÉ REPUBLICĚ

Ministerstvo životního prostředí

Červenec 2024

OBSAH

1 ROZŠÍŘENÁ ODPOVĚDNOST VÝROBCŮ	4
2 SYSTÉMY ROZŠÍŘENÉ ODPOVĚDNOSTI VÝROBCŮ	5
2.1 Současný rozsah EPR v odpadovém hospodářství v České republice	6
2.2 Legislativní ukotvení EPR v České republice	7
2.3 Strategické ukotvení EPR v České republice	7
3 ROZŠÍŘENÍ SYSTÉMŮ EPR DO NOVÝCH SEGMENTŮ	10
3.1 Obecná studie k možnému rozšíření EPR	10
3.2 Studie k rozšíření EPR do konkrétních oblastí	11
4 TEXTIL	13
4.1 Popis segmentu	13
4.2 Rozsah dotčených výrobků	13
4.3 Vymezení povinných subjektů	14
4.4 Role aktérů systému	15
4.5 Zahraniční zkušenosti	18
4.6 Návrh revize směrnice o odpadech	18
5 SPORTOVNÍ A VOLNOČASOVÉ POTŘEBY	20
5.1 Popis segmentu	20
5.2 Rozsah dotčených výrobků	20
5.3 Vymezení povinných subjektů	21
5.4 Role aktérů systému	22
5.5 Zahraniční zkušenosti	25
6 HRAČKY	27
6.1 Popis segmentu	27
6.2 Rozsah dotčených výrobků	28
6.3 Vymezení povinných subjektů	29
6.4 Role aktérů systému	29
6.5 Zahraniční zkušenosti	32
7 NÁBYTEK	33
7.1 Popis segmentu	33
7.2 Rozsah dotčených výrobků	33
7.3 Vymezení povinných subjektů	34
7.4 Role aktérů systému	35
7.5 Zahraniční zkušenosti	38
8 PLOCHÉ SKLO	41
8.1 Popis segmentu	41
8.2 Rozsah dotčených výrobků	42

8.3 Vymezení povinných subjektů	42
8.4 Role aktérů systému	43
8.5 Zahraniční zkušenosti	46
9 POTŘEBY PRO DŮM A ZAHRADU	48
9.1 Popis segmentu	48
9.2 Rozsah dotčených výrobků	48
9.3 Vymezení povinných subjektů	49
9.4 Role aktérů systému	50
9.5 Zahraniční zkušenosti	52
10 ZÁVĚR.....	53
11 ZKRATKY	54
12 ZDROJE	55

1 ROZŠÍŘENÁ ODPOVĚDNOST VÝROBCŮ

Principem rozšířené odpovědnosti výrobců (angl. *Extended Producer Responsibility* – dále zkráceně také „EPR“) je zajištění zodpovědnosti výrobce za jeho produkt, která je prodloužena až do konce životnosti výrobku, tedy včetně nakládání s odpadem.

Přístup je plně v souladu s principem „znečišťovatel platí“, který je založen na myšlence, aby znečišťovatel, resp. výrobce byl organizačně a finančně odpovědný za negativní externality svého jednání na životní prostředí, a aby se snížilo zatížení společnosti, která by tyto náklady jinak hradila sama. Zároveň tyto náklady představují tlak na znečišťovatele, resp. výrobce, který by měl být motivován k minimalizaci dopadu svého jednání na životní prostředí.

Dle Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD) je EPR odpovědnost výrobce i za post-spotřebitelskou fázi života výrobku.

Směrnice o odpadech (2008/98/ES)¹ definuje systém EPR následujícím způsobem (čl. 3 odst. 21):

- *„systémem rozšířené odpovědnosti výrobce je soubor opatření přijatých členskými státy, jejichž cílem je zajistit, aby výrobci nesli finanční odpovědnost nebo finanční a organizační odpovědnost za výrobek v rámci jeho životního cyklu i poté, co se stal odpadem.“*

Rozšířená odpovědnost výrobce by se měla uplatňovat bez ohledu na to, zda jsou výrobky uváděny na trh nebo zda jejich jednotlivé součásti byly vyrobeny v členském státě nebo ve třetí zemi nebo zda mají výrobci sídlo v Evropské unii nebo zda je výrobek uváděn na trh prostřednictvím digitální platformy.

Z výše uvedeného vyplývá, že EPR je nástrojem, který představuje klíčový krok k udržitelnějšímu nakládání s odpadem a ochraně životního prostředí. Efektivně nastavený EPR systém přenáší odpovědnost za sběr, recyklaci a ekologickou likvidaci výrobků na výrobce a vytváří ekonomické incentivy k navrhování trvanlivějších, recyklovatelnějších a ekologičtějších produktů. Dále pomáhá ke snížení množství odpadu, podpoře hierarchie nakládání s odpady, dosažení cílů oběhového hospodářství, snížení environmentálních dopadů a úspoře nákladů. V neposlední řadě vede k podpoře vývoje a inovací v oblasti udržitelných materiálů a výrobních procesů.

Výrobky a uvádění na trh výrobků a částí výrobků, by mělo být vhodné například pro více použití, obsah recyklovaných materiálů, trvanlivosti po technické stránce, snadné opravitelnosti a poté, co se výrobky stanou odpadem, vhodné pro přípravu k opětovnému použití a recyklaci, aby se usnadnilo náležité uplatňování hierarchie způsobů nakládání s odpady.

Zmíněná opatření berou v úvahu, jak již bylo řečeno, dopady výrobků během jejich celého životního cyklu, hierarchii způsobů nakládání s odpady a případně možnosti opakované recyklace.

¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/98/ES ze dne 19. listopadu 2008 o odpadech a o zrušení některých směrnic.

2 SYSTÉMY ROZŠÍŘENÉ ODPOVĚDNOSTI VÝROBCŮ

Rozšířená odpovědnost výrobce je systém, který může mít širokou škálu podob od legislativních podmínek až po dobrovolné nástroje.

Jednotlivé země přistupují k implementaci systému EPR pomocí legislativních i dobrovolných nástrojů. V naprosté většině případů jsou povinnými osobami ve smyslu udržitelného nakládání s odpady z výrobků s ukončenou životností fyzické i právnické osoby, které vyrábějí, využívají, upravují či dovážejí výrobky a materiály na daný trh. Tito aktéři jsou povinni přijmout své odpadní výrobky a materiály zpět na vlastní náklady a informovat o nakládání s nimi pověřené monitorující orgány.

Z konceptu rozšířené odpovědnosti výrobce vychází celá řada odlišných nástrojů – požadavek zpětného odběru, zálohový systém, předběžná platba za odstranění, daně za materiál, kombinace daně a dotace na navazujícím trhu (někdy bývá toto také označováno jako alternativa ke konceptu EPR, nicméně v principu je to v souladu s EPR), stanovení standardů a další.

Reálná implementace konceptu EPR je pak mnohdy kombinací více nástrojů, v jednotlivých zemích nemusí být a také není jednotná. Liší se zejména ve specifikaci rozsahu a typu odpovědnosti povinných osob, ale také například v mechanismu financování – kdo a do jaké míry hradí náklady spojené s jednotlivými stupni celého procesu nakládání s odpady.

Svou odpovědnost vykonávají výrobci:

- individuálně nebo
- kolektivně (kolektivní systémy, autorizované osoby).

Mezi alternativní nástroje k EPR, které ovšem mohou být použity v kombinaci s tímto systémem, také patří jednotkové cenění (neboli zaplať, kolik vyhodíš, tedy poplatky za množství vyprodukovaného odpadu), zelené veřejné zakázky (zvláště výrobků s velkou mírou recyklovaného materiálu), ekoznačky, zákaz či danění ukládání odpadů na skládky, odstranění dotací na primární suroviny, zakazy a omezení odstraňování materiálů a výrobků, daně na primární suroviny, poplatky za odpad, obchodovatelné povolenky a recyklační kredity.

Vzhledem k tomu, že systém EPR může být poměrně variabilní dle aplikace na jednotlivé segmenty a jejich podmínky a přínosy mohou být, jak již bylo řečeno, v jednotlivých státech značně odlišné, byly stanoveny minimální požadavky na tyto systémy v rámci čl. 8 (*rozšířená odpovědnost výrobce*) a 8a (*obecné minimální požadavky pro systémy rozšířené odpovědnosti výrobce*) směrnice o odpadech, které přináší alespoň částečnou harmonizaci podmínek fungování těchto systémů.

Článek 8 přináší hlavně:

- členským státům možnost systémy rozšířené odpovědnosti výrobce zavádět, přičemž je nutno brát v potaz základní parametry dané článkem 8a (odst. 1),
- členským státům možnost zavádět schémata pro podporu ekodesignu a ekomodulace (odst. 2),
- členským státům povinnost při zavádění EPR zohledňovat technickou proveditelnost a ekonomickou životaschopnost a celkové dopady na životní prostředí, lidské zdraví a společnost (odst. 3),
- uplatňování EPR výrobce není dotčena odpovědnost za nakládání s odpady dle platných předpisů (odst. 4) a
- výměnu informací o osvědčených postupech s cílem zajistit odpovídající řízení, přeshraniční spolupráci, fungování vnitřního trhu, o organizačních prvcích a sledování organizací vykonávajících povinnosti vyplývající z EPR jménem výrobců, o úpravě

finančních příspěvků, o výběru provozovatelů pro nakládání s odpady a o předcházení znečišťování (odst. 5).

Navazující čl. 8a stanovuje základní společná pravidla EPR systémů zavedených členskými státy v rámci Evropské unie. Mezi těmito pravidly, jež jsou označené jako obecné minimální požadavky pro systémy rozšířené odpovědnosti výrobce, patří zejména následující:

- členské státy jasně vymezí úlohy a povinnosti subjektů a stanoví kvantitativní cíle EPR systému (odst. 1),
- zajištění informovanosti výrobců o opatřeních na předcházení vzniku odpadů, centrech pro opětovné použití a pro přípravu k opětovnému použití, systémech zpětného odběru a sběru odpadu aj. (odst. 2),
- zajištění přiměřené dostupnosti systémů sběru odpadů, financí, informací, kontroly a auditů (odst. 3),
- náklady na chod EPR systému jsou hrazeny z příspěvků placených výrobcem (odst. 4),
- členské státy zajistí nastavení EPR systému tak, aby bylo možné vymáhat povinnosti plynoucí ze systému po všech hráčích splňujících definici výrobce (tj. systém prevence freeridingu) (odst. 5),
- výměna informací mezi zúčastněnými subjekty (odst. 6) a
- zajištění souladu požadavků vyplývajících ze směrnice (odst. 7).

Ustanovení (čl. 8) směrnice o odpadech dává členským státům možnost zavádět systémy rozšířené odpovědnosti výrobce na různé segmenty.

- *„S cílem posílit předcházení vzniku odpadů, jejich opětovné použití, recyklaci a jiné využití odpadů mohou členské státy přijmout legislativní nebo nelegislativní opatření k zajištění toho, aby se na všechny fyzické nebo právnické osoby, které profesionálně vyvíjejí, vyrábějí, zpracovávají, upravují, prodávají nebo dovážejí výrobky (výrobci výrobků) vztahovala rozšířená odpovědnost výrobce.“*
- *„Tato opatření mohou zahrnovat přijímání vrácených výrobků a odpadu, který zůstává po použití těchto výrobků, jakož i následné nakládání s odpadem a finanční odpovědnost za tyto činnosti. Tato opatření mohou rovněž zahrnovat povinnost poskytnout veřejně dostupné informace týkající se rozsahu, v jakém je výrobek opětovně použitelný a recyklovatelný.“*

V oblasti odpadového hospodářství tento systém již delší dobu funguje u řady segmentů (viz podkapitola 2.1) a ve své praxi se začíná rozšiřovat na řadu dalších v různých členských státech Evropské unie (například oblast hraček, nábytku, rekreačních lodí, maziv, žvýkaček, sportovních potřeb aj.). V současné době je v legislativním procesu dále například návrh revize evropské směrnice o čištění městských odpadních vod², kde se EPR bude povinně rozšiřovat také na kosmetické a farmaceutické výrobky a členské státy budou muset dle uvedené směrnice tyto požadavky implementovat do národní legislativy.

2.1 Současný rozsah EPR v odpadovém hospodářství v České republice

Rozšířená odpovědnost výrobců dopadá z evropské nebo národní legislativy v současné době na celou řadu výrobků, jejichž životnost skončila.

V České republice (dále také „ČR“) se zejména jedná o tyto výrobky:

- elektrická a elektronická odpadní zařízení,
- obalové odpady,
- odpadní baterie a akumulátory,

² Návrh revize směrnice Rady 91/271/EHS ze dne 21. května 1991 o čištění městských odpadních vod.

- vozidla s ukončenou životností,
- odpadní pneumatiky a
- vybrané jednorázové plastové výrobky (cigaretové výrobky s filtrem, balonky, vlhčené ubrousky).

2.2 Legislativní ukotvení EPR v České republice

V rámci legislativního ukotvení rozšířené odpovědnosti výrobců je klíčové, aby byl systém kompatibilní s evropskými³ a národními předpisy v oblasti odpadů.

Základním právním předpisem v oblasti odpadového hospodářství České republiky je zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech.

Systém EPR je v České republice zakotven zejména v zákoně č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, zákoně č. 477/2001 Sb., o obalech a zákoně č. 243/2022 Sb., o omezení dopadu vybraných plastových výrobců na životní prostředí. Tyto zákony ukládají výrobcům zodpovědnost za produkty na konci jejich životního cyklu, tj. povinnosti zpětného odběru, využití, financování nakládání s odpady atd.

Na uvedené obecně závazné právní předpisy navazující i příslušné prováděcí předpisy, konkrétně vyhlášky.

V současné době (červenec 2024) je v legislativním procesu návrh novely zákona č. 477/2001 Sb., o obalech, který kromě zavedení povinného zálohování plastových nápojových lahví a kovových plechovek, zavádí systém EPR pro reklamní letáky.

2.3 Strategické ukotvení EPR v České republice

Vedle legislativního ukotvení EPR je důležité také její strategické směřování. Mezi hlavní strategické dokumenty v oblasti odpadového a oběhového hospodářství patří především:

- **Plán odpadového hospodářství ČR 2015–2024 s výhledem do 2035 (POH ČR)**

POH ČR představuje dlouhodobou vizi a koncepci odpadového hospodářství České republiky s výhledem do 2035. POH ČR stanovuje priority, strategické a další cíle v oblasti odpadového a oběhového hospodářství pro ČR a navrhuje vhodná opatření k jejich dosažení.

V současné době (červenec 2024) je v přípravě nový Plán odpadového hospodářství ČR 2025–2035.

- **Strategický rámec cirkulární ekonomiky ČR 2040 (Cirkulární Česko 2040)**

Jedná se o první komplexní strategii pro cirkulární ekonomiku v České republice, která byla schválena vládou v roce 2021. Vypracování této strategie reflektuje nezbytnost prosazení

³ Zejména prostřednictvím následujících předpisů:

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/98/ES ze dne 19. listopadu 2008 o odpadech a o zrušení některých směrnic;
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/96/ES ze dne 27. ledna 2003 o odpadních elektrických a elektronických zařízeních;
- Nařízení (EU) 2023/1542 o bateriích a odpadních bateriích, o změně směrnice 2008/98/ES a nařízení (EU) 2019/1020 a o zrušení směrnice 2006/66/ES;
 - toto nařízení nahrazuje směrnicí 2006/66/ES o bateriích a akumulátorech a odpadních bateriích a akumulátorech,
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/62/ES ze dne 20. prosince 1994 o obalech a obalových odpadech;
 - brzo bude nahrazena novým nařízením o obalech a obalových odpadech, a
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/904 ze dne 5. června 2019 o omezení dopadu některých plastových výrobků na životní prostředí.

principů oběhového hospodářství v České republice a zdůrazňuje oběhové hospodářství jako prioritu České republiky. Vize Cirkulárního Česka je dosáhnout stavu, kdy cirkulární ekonomika přináší ČR podstatné environmentální, ekonomické a společenské přínosy.

Účelem této strategie je formulovat předpoklady, cíle a opatření pro to, aby byla ČR prostřednictvím cirkulární ekonomiky dlouhodobě odolná vůči budoucím environmentálním hrozbám včetně změny klimatu a rozvíjela celkově udržitelný společenský systém. Česká republika musí být schopna reagovat na budoucí zásadní výzvy i v souvislosti se živelnými pohromami či pandemiemi apod.

Strategický rámec se zaměřuje na 10 prioritních oblastí:

- Produkty a design
- Průmysl, suroviny, stavebnictví, energetika
- Bioekonomika a potraviny
- Spotřeba a spotřebitelé
- Odpadové hospodářství
- Voda
- Vzdělávání a znalosti
- Výzkum, vývoj a inovace
- Ekonomické nástroje
- Cirkulární města a infrastruktura.

Rozšířená odpovědnost výrobců je v tomto dokumentu opakovaně uvedena jako důležitý nástroj a vyskytuje se v různých prioritních oblastech.

Například v prioritní oblasti *Produkty a design* jsou stanovena 3 opatření ve vazbě na EPR:

- „Posilovat principy EPR.“
- „Zlepšit efektivitu fungování systémů EPR pro jednotlivé výrobky s ukončenou životností. Zajistit účinné provádění a vynucování povinnosti zpětného odběru v rámci režimů EPR.“
- „Vyhodnotit možnosti rozšíření EPR systémů (nad rámec povinných požadavků evropské legislativy) na další druhy výrobků.“

Dále jedním z opatření pro dosažení cíle o omezování odpadu a maximalizace recyklace v prioritní oblasti *Odpadového hospodářství* je stanoveno:

- „Zlepšovat účinnost stávajících EPR systémů.“

V prioritní oblasti *Ekonomické nástroje* je definováno:

- „EPR systémy jsou dlouhodobě efektivní.“

• **Akční plán Cirkulární Česko 2040 pro období 2022–2027**

Akční plán Cirkulární Česko 2040 pro období 2022–2027 byl vládou schválen v roce 2023. Jedná se o implementační dokument, který podrobněji nastavuje způsoby naplňování strategických cílů, specifických cílů a typových opatření Cirkulárního Česka 2040 do podoby aktivit a úkolů, čímž stanoví způsob jejich plnění. Navrhované aktivity a opatření v Akčním plánu zároveň reagují na aktuální vývoj v oblasti oběhového hospodářství na úrovni Evropské unie. První akční plán je zpracován pro období 2022–2027 a zpracovává, co je potřeba v této oblasti v aktuálním časovém rozmezí realizovat.

V rámci prioritní oblasti *Produkty a design* je u aktivity Zajištění prodloužení životnosti a opravitelnosti výrobků jedním z úkolů:

- *„Rozšířit stávající systémy EPR na další druhy výrobků a zlepšit jejich fungování.“*

Udržet výrobky co nejdéle v aktivní fázi jejich životního cyklu je jedním z principů oběhového hospodářství. Aby byla zajištěna co nejdelší fáze jejich aktivního používání, je nutné, aby byly výrobky opravitelné.

Zlepšování a posilování rozšířené odpovědnosti výrobců (EPR) je pak jedním z významných nástrojů, který může významně přispět ke zlepšení oběhovosti výrobků, jejich zpětnému odběru, opravitelnosti a opětovnému použití a následné recyklaci po skončení jejich životního cyklu.

V rámci zmíněného úkolu je také definováno:

- *„MŽP zahájí diskusi (formou jednání nebo kulatých stolů) se zainteresovanými subjekty nad možností rozšíření stávajících systémů EPR na další výrobky nad rámec povinností vyplývajících z evropské legislativy (např. textil, nábytek).“*

Z výše uvedeného vyplývá, že rozšiřování systémů EPR na další segmenty je jednou z priorit rozvoje oběhového hospodářství v České republice a je podchyceno ve výše uvedených strategických dokumentech, které byly vládou schváleny v minulých letech.

3 ROZŠÍŘENÍ SYSTÉMŮ EPR DO NOVÝCH SEGMENTŮ

V rámci snahy zvýšit odpovědnost výrobců za jejich produkty v oblasti odpadového hospodářství zadalo Ministerstvo životního prostředí zpracování studií k možnostem zavedení EPR systémů do nových výrobních odvětví.

V podkapitolách níže jsou přiblíženy výsledky vyplývající z jednotlivých studií.

3.1 Obecná studie k možnému rozšíření EPR

V květnu 2023 zpracovalo Centrum ekonomických a tržních analýz (dále také „CETA“) pro Ministerstvo životního prostředí studii, ve které analyzuje možné segmenty hospodářství, které jsou z pohledu nákladové efektivity či dosažených výsledků potenciálně perspektivní k zavedení EPR. V rámci studie byly analyzovány následující skupiny výrobků:

- nábytek,
- textil,
- reklamní letáky a tiskoviny distribuované do domácností,
- barvy a laky,
- plastové hračky,
- matrace,
- koberce a
- ploché sklo.

Cílem studie CETA bylo odpovědět na otázku, zda existuje prostor pro implementaci nástroje EPR i v dalších oblastech odpadového hospodářství. Ve studovaných oblastech byly na základě fokusního expertního panelu identifikovány zásadní bariéry založení EPR systémů v rámci uvedených oblastí ekonomiky. Zároveň provedení naráží na omezenou přenositelnost fungujících systémů v jiných zemích do socioekonomických podmínek České republiky.

Studie poukázala, že EPR není univerzálním, ani jednoduše aplikovatelným, nástrojem globálně uplatnitelným pro generování aditivních příjmů do odpadového hospodářství, a dává smysl v případě, že jsou spolu s implementací stanoveny racionální, měřitelné a vymahatelné cíle, které generují čisté společenské benefity v oblasti životního prostředí a jeho ochrany. To klade vysoké nároky na nastavení a vydefinování předmětné oblasti (výrobců, výrobků, distribučních kanálů a původců odpadů), do které by měla být EPR implementována.

Studie CETA ukázala následující skutečnosti.

- Studie potvrdila, že existuje prostor pro implementaci EPR i v dalších oblastech odpadového hospodářství nad rámec stávajícího pokrytí EPR.
- Diskuse o vhodnosti implementace EPR by měla vždy začínat otázkou cíle regulační úpravy, tj. čeho se snažíme dosáhnout.
- Pokud je cílem financovat odpadové hospodářství na úrovni obcí, EPR není vždy nejvhodnějším nástrojem, zejména pokud je administrativně náročné začlenit nové subjekty do stávajících EPR systémů. V takových případech je vhodné zvážit nástroje jako je poplatek za komunální odpady, efektivnější zpoplatňování původců odpadů a kombinace daňových a dotačních mechanismů.
- Pokud je cílem pouze vygenerovat finanční zdroje na sběr, separaci nebo odstranění odpadu bez konkrétních měřitelných cílů, existují i jiné finanční nástroje, které mohou být účinnější a nákladově efektivnější než EPR.

- Studie ukázala, že většina obcí v České republice má dlouhodobě deficitní hospodaření v oblasti odpadového hospodářství, což představuje důležitý argument pro rozhodování o způsobu hledání chybějících finančních zdrojů. S ohledem na vysoký celkový přebytek disponibilních prostředků některých obcí, které přesahují 300 miliard Kč, se nabízí možnost využití těchto zdrojů pro financování odpadového hospodářství. Náležité zhodnocení možnosti využití těchto prostředků a jejich přerozdělení na odpadové hospodaření by mohlo přispět k posílení finanční stability a efektivity celého systému nakládání s odpady na úrovni obcí.
- Implementace EPR je vhodná tam, kde lze stanovit racionální, měřitelné a vymahatelné cíle, které přispívají k zefektivnění materiálového toku odpadu a mají pozitivní dopad na životní prostředí.
- EPR je vhodný pro výrobky s vysokým podílem recyklovatelných materiálů a jednoduchou demontáží, jako jsou dřevěný nábytek, plastové hračky a textil.
- Další vhodnou oblastí pro implementaci EPR je ploché sklo, které má pozitivní ekonomickou hodnotu a jeho recyklace je ekonomicky výhodná.

Přes veškerý potenciál EPR není tento nástroj univerzálním řešením, a jeho implementace by měla být přesně definována a zaměřena na dosahování čistých společenských benefitů v oblasti životního prostředí a ochrany zdraví lidí.

3.2 Studie k rozšíření EPR do konkrétních oblastí

Mimo jiné i na základě výsledků výše zmíněné studie CETA (viz podkapitola 3.1) Ministerstvo životního prostředí vyhodnotilo, na které segmenty by bylo vhodné rozšíření systému EPR aplikovat. Byly zadány detailní studie, které ke každému specifickému segmentu podrobně analyzovaly situaci a navrhly konkrétní nastavení EPR pro tuto oblast v České republice.

V následující tabulce jsou uvedeny segmenty a příslušná společnost, která studii zpracovávala:

Segment	Společnost
Textil	EEIP
Sportovní a volnočasové potřeby	
Hračky	CETA
Nábytek	
Ploché sklo	Moore
Potřeby pro dům a zahradu	

Studie měly definovaný níže uvedený rozsah:

- Analýza subjektů v konkrétní oblasti v ČR – identifikace segmentu z hlediska struktury možných výrobců.
- Vymezení výrobků, které by spadaly pod EPR.
- Analýza nakládání s odpady v dané oblasti.
- Ekonomická analýza – vyčíslení nákladů spojených s nakládáním s odpady této oblasti.
- Analýza celkového dopadu zavedení EPR systému na celý segment, spotřebitele a odpadový sektor.
- Nastavení systému EPR z hlediska celkové organizace (zapojení výrobců, příspěvky výrobců, uvádění příspěvků, finanční transfery, pouze kolektivní plnění) a z hlediska

fungování (využití obecních systémů, využití jiných možností sběru, kombinace sběrů, kapacity pro nakládání).

- Provést návrh:
 - cílů sběru,
 - cílů recyklace a
 - požadavků na rozsah sběrné sítě
- Vyhodnocení existujících systémů v zahraničí.
- Analýza způsobů registrace výrobců pro omezení možnosti freeridingu ze strany výrobců.
- Analýza případných překryvů s existujícími EPR systémy.
- Analýza možností efektivní komunikace EPR systému vůči obcím.

Hlavními cíli zřízení EPR systému pro další oblasti je zejména:

- napomoci k omezení množství odpadu, který vznikne v rámci daného segmentu,
- napomoci efektivnímu a environmentálně odpovědnému zpracování tohoto odpadu,
- podpořit uplatnění principů cirkulární ekonomiky v rámci daného segmentu a
- přenést náklady na sběr, svoz, třídění a zpracování odpadu pocházejícího z dané oblasti na výrobce jakožto jeho primárního původce.

V následujících kapitolách bude každý jednotlivý segment podrobněji přiblížen.

4 TEXTIL

4.1 Popis segmentu

Textilní průmysl patří mezi klíčová odvětví celosvětového hospodářství a má dlouhou historii jakožto základní součást lidské civilizace. Odvětví zahrnuje výrobu a zpracování textilních materiálů, od surovin, jako je bavlna, vlna a hedvábí, až po hotové textilní výrobky, jako jsou oblečení, obuv, domácí textilie a technické textilie. Textilní průmysl hraje klíčovou roli ve světovém obchodě a zaměstnanosti a má značný vliv na ekonomický růst a sociální stabilitu. S rozvojem technologií a změnami spotřebitelských preferencí se textilní průmysl neustále vyvíjí.

Odvětví textilních výrobků a obuvi však současně patří mezi odvětví s vysokou náročností na přírodní zdroje a je původcem významných negativních environmentálních externalit (dopad na klima, životní prostředí, spotřebu vody a energie, využívání půdy aj.), kdy finanční a technologické nedostatky brání pokroku odvětví při přechodu na cirkulární ekonomiku.

Za silným růstem spotřeby textilního zboží i množství odpadu z něj pocházejícího stojí v posledních letech zejména spotřebitelské trendy spojené s fenoménem *fast-fashion*, který je postaven na zvyšování frekvence nákupu nových oděvů, zpravidla nízké ceny i kvality, přičemž módní trendy a s nimi aktuální kolekce se obměňují i několikrát za sezonu.

Co se týče celosvětové výroby textilu, tak mezi lety 2000 a 2015 se celosvětová výroba textilních výrobků téměř zdvojnásobila. Očekává se, že spotřeba oděvů a obuvi se do roku 2030 zvýší o 63 %, a to ze současných 62 milionů tun na 102 milionů tun v roce 2030. V roce 2021 dosáhla spotřeba oděvního zboží v České republice celkem 113,40 tisíc tun, což představuje 10,79 kg oděvního zboží na obyvatele. Další odhady množství textilního odpadu na českém trhu se pohybují v rozmezí od 120 do 200 tisíc tun ročně, včetně průmyslových odpadů, jejichž hmotnost se odhaduje na 88 tisíc tun.

Dramatický nárůst spotřeby s sebou nese bohužel rovněž i dramatický nárůst množství textilního odpadu. V roce 2021 činil textilní odpad v EU 51 mil. tun. Více než 60 % tohoto odpadu končí ve směsném komunálním odpadu a zbývajících jen 40 % je tak odděleně shromážděno prostřednictvím infrastruktury pro textilní odpad.

Z výše uvedeného vyplývá, že zavedení systému EPR pro textil je logickým krokem, do kterého nás mj. tlačí i aktuálně projednávaný (červenec 2024) návrh revize směrnice o odpadech (směrnice 2008/98/ES), který by měl nově vzniklý povinný harmonizovaný systém EPR pro oblast textilu zavést.

4.2 Rozsah dotčených výrobků

Dle předloženého návrhu revize směrnice o odpadech, by se EPR systém měl vztahovat na následující kategorie výrobků, což je v souladu s přílohou IVc tohoto návrhu.

Textilní výrobky pro domácnost a oděvy a oděvní doplňky z textilu:

- oděvy a oděvní doplňky pletené nebo háčkové,
- oděvy a oděvní doplňky jiné než pletené nebo háčkové,
- přikrývky a plédy,
- ložní prádlo, stolní prádlo, toaletní prádlo a kuchyňské prádlo,
- záclony (včetně závěsů) a vnitřní rolety; záclonky nebo postelové drapérie,
- ostatní bytové textilie,
- obnošené oděvy a jiné použité výrobky,

- klobouky a jiné pokrývky hlavy, splétané nebo zhotovené spojením pásků z jakéhokoliv materiálu, též podšívané nebo zdobené,
- klobouky a jiné pokrývky hlavy pletené nebo háčkové nebo zhotovené z kraje, plsti nebo jiných textilních materiálů v metráži (ne však v pásech), též podšívané nebo zdobené.

Obuv a oděvy a oděvní doplňky, jejichž hlavní složkou není textil:

- oděvy z přírodního nebo kompozitní usně,
- nepromokavá obuv se zevní podešví a se svrškem z kaučuku nebo z plastů, jejíž svršek není z podešvi připevněn ani s ní spojen šitím, přinýtováním, přibitím hřebíčky, přišroubováním, přibitím kolíky nebo podobným způsobem,
- ostatní obuv se zevní podešví a svrškem z kaučuku nebo plastů,
- obuv se zevní podešví z kaučuku, plastů, usně nebo kompozitní usně a se svrškem z usně.

4.3 Vymezení povinných subjektů

Subjekty na českém trhu s textilem lze strukturovat dle několika kritérií:

- zda dodávají oděvy či jiný, například bytový textil, příp. specifické oděvy (outdoorové, dětské aj.),
- zda jde o společnost s českým vlastníkem či např. zahraniční matkou,
- zda má v ČR výrobní kapacity či výrobky dováží,
- zda jde o výrobce nebo distributora/prodejce,
- zda jde o prodejce, který distribuuje výrobky pod svou privátní značkou či zda prodává zboží jiných výrobců,
- zda zboží prodává v kamenných obchodech či po internetu,
- pokud jde o internetový prodej, subjekt může provozovat buď e-shop nebo být pouze zprostředkovatelem směny a
- typy prodejen pro nákup – široko sortimentní řetězec, specializovaný řetězec, specializovaná prodejna, zásilkový obchod (internetový prodej, katalogový prodej), tržnice.

Mezi české subjekty lze zařadit ve výrobě oděvů například společnosti *Tonak, Blažek, Koutný, Timo, Evona, Triola, Otavan, Moděva*; v případě textilu společnosti *Juta, Nová Mosilana, Kordárna, Pleas, Veba, Lanex, Vlnap* atd.

Dále například mezi české výrobce sportovního a outdoorového oblečení patří *Hannah, Tilak, Husky, Alpine Pro, Bushman, Klimatex, Kilpi, Sensor, Moira* apod., mezi české výrobce dětského oblečení *Esito, Unuo, Hippokids* aj. Oblíbenými zahraničními výrobci sportovního oblečení jsou například *Nike* či *Adidas* prodávající v rámci sítě svých vlastních obchodů nebo prostřednictvím velkých řetězců se sportovním sortimentem.

Mezi českými internetovými prodejci můžeme uvést *Altisport, Trenýrkárna.cz* či *Zoot* (zprostředkovatel bez vlastní značky); díky katalogovému prodeji dosahuje tržeb třeba *Litex*.

Samostatně lze vyčlenit i specializované mezinárodní řetězce s módou – *H&M, Kik, New Yorker, C&A, Pepco, Takko, Orsay, Tchibo, Marks & Spencer* (tito mohou tvořit přibližně třetinu trhu).

Lidl, Tesco a další řetězce s širokým sortimentem nabízí své privátní značky. Podíl privátních značek na trhu je odhadován na 8,9 %.

Mezi specializované řetězce se sportovní módou patří zejména francouzský *Decathlon* (prodávající výrobky pod vlastními privátními značkami *Quechua*, *Domyos*, *Kipsta* atd.), rakouský *Intersport* či české *Sportisimo*.

Velkými zahraničními hráči na poli e-commerce jsou aktuálně *AboutYou*, *Zalando*, rostoucí *Shein* nebo *Temu*. V roce 2021 tvořily nákupy módy v kamenných prodejnách 65 % a online nákupy více než třetinu (35 %). Očekává se, že podíl online prodejců do roku 2025 dosáhne 41 %.

4.4 Role aktérů systému

Efektivní fungování systému rozšířené odpovědnosti výrobce je základním pilířem udržitelného nakládání s odpady a ochrany životního prostředí. Pro dosažení úspěchu tohoto systému je nezbytné jasně definovat a porozumět rolím a povinnostem jednotlivých aktérů zapojených do procesu.

V oblasti textilu se jedná zejména o následující níže vymezené aktéry.

Výrobce

- Jako povinný subjekt v rámci EPR systému je na výrobcí či dovozci zboží, aby se postaral o textilní odpad, který vzniká z jeho materiálu v dané zemi. V případě zavedení EPR systému pro textil a obuv by společníky měla být skupina největších výrobců a dovozců textilních výrobků a obuvi v ČR.
- Za výrobce je považován v závislosti na konkrétní situaci kdokoliv z následujících: výrobce prodávající produkty pod svou značkou, dovozce produktů, prodejce vlastní značky, a další.
- V některých případech může role retailu splývat s rolí výrobce. Platí to například tehdy, prodává-li výrobce produktů své vlastní zboží přímo ve vlastním obchodě (např. podnikové či značkové prodejny oblečení a/nebo obuvi).
- Ke snížení rizika, že někteří výrobci/dovozci nebudou v systému zahrnuti, by měl operátor průběžně provádět monitoring trhu, aby dokázal v co nejvyšší míře identifikovat subjekty, které splňují definici výrobce, a přitom nejsou registrovány v systému. V případě, že takový subjekt operátor identifikuje, je jeho povinností jej o této skutečnosti notifikovat a pobídnout jej k registraci.

Je důležité zdůraznit, že případné zavádění EPR systému na textil a obuv v ČR bude muset být prováděno v souladu s finální podobou revize směrnice odpadech.

Koncový prodejce

Maloobchod hraje klíčovou roli v systému EPR pro textil a obuv, a to zejména ve dvou oblastech.

- Podpora a povědomí o zpětném odběru použitých výrobků. Maloobchodní prodejci informují zákazníky o možnostech vrácení starých textilních výrobků a obuvi do sběrných míst nebo kontejnerů umístěných v obchodech nebo provozovaných obchodníky. Tímto způsobem aktivně podporují recyklaci a správné nakládání s odpady.
- Spolupráce s výrobcí a operátorem. Maloobchodní prodejci spolupracují s výrobcí a operátorem systému EPR na logistice zpětného sběru použitých výrobků a jejich efektivním předání do recyklačních zařízení. Tímto způsobem pomáhají zajistit, že staré textilní výrobky a obuv jsou správně zpracovány a recyklovány.

V některých případech může role maloobchodu splývat s rolí výrobce, například pokud výrobce prodává své vlastní zboží přímo ve vlastním obchodě, jako jsou podnikové či značkové prodejny oblečení a/nebo obuvi.

Operátor systému

Operátor by měl zajistit, aby příslušná ustanovení smluvních vztahů, na základě kterých, zpracovatelé odebírají sesbíraný materiál, reflektovala cíle a priority EPR systému. Zejména by tak měla zajistit, aby byl materiál zpracován preferovaným udržitelným způsobem, který odpovídá snaze EPR systému o vyšší míru recyklace, a naopak eliminaci likvidace vyřazených výrobků, existuje-li u nich udržitelnější varianta.

Mezi klíčové povinnosti operátora v rámci EPR systému patří:

- samotný chod EPR systému, provádění opatření potřebných k plnění stanovených cílů,
- stanovení výše poplatků pro povinné subjekty (stanovení vyžaduje dohodu na straně výrobců sdružených v rámci operátora) a jejich výběr – dle návrhu rozpočtu tak, aby došlo k rovnosti celkových výnosů s celkovými náklady,
- správa online systému pro registraci výrobců, uzavírání smluv, zpracování jejich reportů o množství výrobků dodaných na trh a pro následnou administraci poplatků,
- podpora výrobců pro správné označování výrobků zahrnutých v rámci EPR systému (grafické logo),
- zajištění kontrolních mechanismů, zejména auditů ověřujících správnost dat reportovaných ze strany výrobců,
- monitoring trhu a prevence zneužívání systému tzv. černými pasažéry,
- udržování neziskového charakteru společnosti, transparentní vypořádání případných přebytků,
- kontrola udržitelnosti vlastních financí včetně udržování finanční rezervy pro úhradu budoucích výdajů,
- vyplacení finanční podpory pro jednotlivé podporované články EPR systému (sběr, přeprava, třídění, recyklace) z prostředků vybraných prostřednictvím EPR poplatků od registrovaných výrobců,
- nastavení transparentních a efektivních podmínek pro podporu ekomodulace;
- zajištění podpory pro výzkum a vývoj související s činností EPR systému, identifikace prioritních oblastí pro výzkum a vývoj v návaznosti na pravidelné vyhodnocování výsledků systému,
- komunikace směrem ke všem ostatním přímým aktérům systému – správa informačního portálu s důležitými informacemi pro potenciální výrobce, prodejce, municipality, zpracovatelské společnosti či výzkumné instituce,
- komunikace směrem k veřejnosti – informační portál, mapa sběrných míst, pokyny pro spotřebitele,
- pravidelné vyhodnocování výsledků EPR systému, tvorba střednědobých a dlouhodobých plánů, předkládání akčních plánů v případě neplnění ex ante deklarovaných cílů.

Obce či jiné územní samosprávné celky

Od 1. ledna 2025 platí pro obce povinnost separovaného sběru textilního odpadu, což znamená, že budou muset vždy zajistit občanům možnost odevzdat textil v rámci tříděného sběru jako odpad. Obce odděleně sebraný textilní odpad budou předávat do zařízení pro nakládání s textilními odpady. Většinou se bude jednat o zařízení pro třídění a dotřídění, kde bude textilní

odpad rozřazen na textil vhodný k opětovnému použití (v rámci charit, second hand obchodů apod.) a na textilní odpad určený k recyklaci (výroba textilií nebo izolačních materiálů) či jinému využití.

Tato povinnost je klíčová pro efektivní fungování systému EPR, protože umožňuje lepší třídění a recyklaci textilního odpadu. Obce mohou také přispívat k systému EPR tím, že zvyšují povědomí veřejnosti o důležitosti recyklace a správného nakládání s textilním odpadem.

Je důležité zdůraznit, že případné zavádění EPR systému na textil a obuv v ČR bude prováděno se zřetelem k aktuálnímu vývoji odpadové legislativy na úrovni EU (viz průběh revize směrnice o odpadech) a bude zajištěna synergie mezi oběma systémy, které by měly být v souladu.

Zpracovatelé

Zpracovatelé odpadu mají v rámci EPR systému pro textil a obuv klíčovou roli. Jejich hlavním úkolem je přijímání, třídění, recyklace a likvidace textilního odpadu a obuvi, které jsou shromážděny prostřednictvím sběrných míst. Zpracovatelé odpadu se, pokud možno, podílejí na transformaci použitého textilu a obuvi do nových produktů nebo surovin, čímž přispívají k udržitelnému oběhu materiálů a snižování environmentálního dopadu oděvního průmyslu. Jejich role spočívá také v dodržování příslušných environmentálních standardů a předpisů, aby byla zajištěna ekologická a bezpečná likvidace odpadu.

Další důležitou rolí zpracovatelů odpadu v rámci EPR systému je spolupráce s výrobcí, distributory a ostatními aktéry v textilním a oděvním průmyslu. Tato spolupráce zahrnuje například výměnu informací o sběru a recyklaci, společné úsilí při vytváření inovativních recyklačních procesů a výrobě ekologicky šetrných produktů a vzájemnou podporu při naplňování cílů EPR systému.

Spotřebitel

Role koncového spotřebitele v rámci EPR systému je klíčová pro úspěšný proces recyklace a správného nakládání s odpady v odvětví módy. Koncoví spotřebitelé mají zásadní vliv na to, jak se použité textilní výrobky a obuv dostanou zpět do systému EPR a jsou roztríděny a postoupeny dál pro účely znovupoužití, recyklace nebo jiné zpracování.

Přispívají třemi hlavními způsoby:

- třídění a oddělení použitých výrobků: spotřebitelé separují staré textilní výrobky a obuv od běžného odpadu a odevzdávají je do sběrných míst nebo kontejnerů, čímž umožňují efektivní sběr a recyklaci,
- aktivní účast na zpětném odběru a recyklaci: po oddělení odevzdávají použité výrobky do určených sběrných míst, čímž podporují recyklační proces a pomáhají snižovat množství textilního odpadu na skládkách,
- zvyšování povědomí o udržitelnosti: informovaní spotřebitelé mohou propagovat recyklaci a správné nakládání s textilními výrobky a obuví ve svém okolí, čímž motivují další lidi k aktivní účasti na EPR systému a podporují udržitelnější přístup v módním průmyslu.

4.5 Zahraniční zkušenosti

EPR systém pro textilní výrobky a obuv funguje v současné době jen v několika zemích. Ve Francii, je pak systém zavedený již delší dobu a je obecně považován za dobře fungující.

Kromě Francie funguje EPR systém pro textilní produkty také v Nizozemsku (od roku 2023), Maďarsku (od roku 2023), od roku 2025 se připravuje jeho spuštění ve Švédsku a několika dalších zemích je zvažován.

EPR systém pro textil a obuv funguje ve Francii od roku 2009, kdy byl založen jako první svého druhu na světě. Jeho operátorem je společnost *Refashion* (dříve *Eco-TLC*), což je soukromá nezisková společnost, jejímiž akcionáři jsou cca tři desítky výrobců oděvů, obuvi a domácího textilu a trojice profesních organizací. Mezi akcionáře tak patří mimo jiné společnosti *C&A*, *Carrefour*, *Celio*, *Cora*, *Decathlon*, *LIDL*, *LVMH*, *Casino* či *Minelli*.

Francouzský model je zajímavý nejen tím, že byl na světě první, ale rovněž svou propracovaností, díky čemuž slouží jako inspirace pro mnoho dalších zemí, které spuštění EPR systému pro textil a obuv zvažují nebo připravují. Kromě tradičních rolí a povinností operátora EPR schématu, které vyplývají již z obecného přehledu v předchozí podkapitole, zavedl *Refashion* do svého EPR schématu celou řadu nových či jinak zajímavých prvků.

V následujícím výčtu jsou uvedené některé z nich, a to spolu s dalšími charakteristikami, které nejsou (třeba v kontextu českých EPR systémů nebo aktuální debatě o nových EPR systémech na půdě institucí EU) samozřejmé:

- podpora ekomodulace – finanční vyplácení bonusů výrobcům, kteří zavádějí do svých výrobků udržitelné koncepty nebo při designu předchází vzniku odpadů;
- investice do výzkumu a vývoje – *Refashion* podporuje vědu a výzkum v oblastech předcházení vzniku odpadu z textilu a obuvi, nových postupů v recyklaci či využití recyklovaných materiálů;
- neexistence výjimek pro mikro-, malé a střední podniky – v pozici výrobců musí být registrováni všechny subjekty, které dodávají produkty na trh;
- zřízení fondu pro podporu oprav – finanční podpora projektů směřujících ke zvýšení podílu opětovného využití díky opravám použitých produktů;
- zřízení fondu pro podporu opětovného využití – finanční podpora projektů směřujících ke zvýšení podílu opětovného využití (second-hand, swapy apod.) a
- velmi komplexní mechanismus stanovení EPR poplatků, kdy jsou textilní výrobky a obuv rozděleny do mnoha desítek kategorií dle druhu, velikosti apod.

Francouzský systém představuje inspirativní vzor pro přípravu EPR pro textil a obuv v rámci jiných zemí EU, včetně České republiky.

4.6 Návrh revize směrnice o odpadech

Povinnost zavést harmonizovaný systém rozšířené odpovědnosti výrobců pro oblast textilu je hlavním opatřením vycházejícím z návrhu revize směrnice o odpadech (směrnice 2008/98/ES)⁴, která aktuálně (červenec 2024) prochází legislativním procesem projednávání na úrovni Evropské unie.

Evropská komise dne 5. července 2023 představila návrh směrnice, kterou se mění směrnice 2008/98/ES o odpadech. V oblasti textilu je cílem změny směrnice snížit dopady na životní prostředí a klima, zvýšit kvalitu životního prostředí a zlepšit veřejné zdraví spojené s nakládáním

⁴ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2008/98/ES o odpadech (2023/0234(COD)).

s textilním odpadem v souladu s hierarchií nakládání s odpady. Jako hlavní opatření v oblasti použitého textilu a textilních odpadů směrnice navrhuje zavést povinné a harmonizované systémy rozšířené odpovědnosti výrobce pro textilní výrobky z domácností, oděvy, oděvní doplňky a obuv ve všech členských státech EU.

Součástí návrhu změny směrnice o odpadech je analýza dopadů zavedení EPR systému na textil, nicméně je zpracována v kontextu celé EU a dopady na ČR z ní nelze dovodit. V tomto kontextu uvádíme hlavní identifikované dopady na úrovni EU.

- EPR bude zahrnovat náklady pro výrobce/dovozce, kteří umísťují textilní výrobky na trh EU, což se může přenést na spotřebitele. Očekává se, že tyto náklady budou představovat přibližně 0,6 % celkových nákladů na výrobek (nebo 0,12 eura na tričko), ale zároveň poskytnou celkový roční výnos ve výši 3,5–4,5 miliardy eur pro investice do sběru, třídění, opakovaného použití a recyklace. Odhaduje se, že hodnota získaná z těchto investic bude činit 58 % nákladů.
- Očekává se, že se sníží negativní environmentální externality díky většímu opakovanému použití a recyklaci, což zahrnuje úspory ve výši 16 milionů eur z redukce emisí skleníkových plynů (GHG) a snížení negativních dopadů na třetí země.
- Očekává se, že sociální dopady v EU a třetích zemích budou zmírněny. V odvětví nakládání s odpady, včetně recyklace textilu, by bylo vytvořeno 8 740 pracovních míst podporujících sociální podniky při nakládání s použitými textilními výrobky. Odvětví textilního průmyslu je převážně tvořeno malými a středními podniky. Mikropodniky (zastupující asi 88 % podniků a 12 % obratu odvětví) by byly osvobozeny od poplatků za EPR.

Výše jsou uvedeny pouze některé hlavní dopady a přínosy. Celková účinnost, efektivita a soudržnost je na úrovni celé EU hodnocena pozitivně.

Momentálně (červenec 2024) je návrh ve fázi po přijetí pozice Rady EU⁵ i Evropského parlamentu⁶ a čeká se na začátek jednání na úrovni politických dialogů (Rada EU, Evropský parlament a Evropská komise), kde se bude hledat v rámci textu návrhu finální shoda. V době přípravy této strategie je obtížné předjímat, jak dlouho bude projednávání návrhu revize směrnice probíhat a jak bude náročné. V optimálním případě se konec projednávání očekává do konce roku 2024, načež by revidovaná směrnice nabyla účinnosti v průběhu jara 2025. Po vstupu v účinnost bude Česká republika muset začít s její transpozicí do národní legislativy (pravděpodobně, dle návrhu Komise, ve lhůtě 18 měsíců od vstupu směrnice v platnost). To znamená, že úprava národní legislativy v oblasti textilu je úzce spojená s koncem projednávání výše uvedené revize směrnice o odpadech.

⁵ Obecný přístup Rady EU k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2008/98/ES o odpadech (ST 11300/24).

⁶ Legislativní usnesení Evropského parlamentu ze dne 13. března 2024 o návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2008/98/ES o odpadech (P9 TA(2024)0145).

5 SPORTOVNÍ A VOLNOČASOVÉ POTŘEBY

5.1 Popis segmentu

Průmysl výroby sportovních potřeb a potřeb pro volný čas patří mezi důležitá odvětví celosvětového hospodářství, a to obzvláště ve vyspělých zemích. Role sportovních potřeb a potřeb pro volný čas konkrétně v životě Čechů hraje klíčovou roli. To mimo jiné vyplývá také z analýz, které nám ukazují, že Češi utrácejí za vybavení pro sport a volný čas po Rakousku a Německu v Evropě nejvíce a v samostatném segmentu vybavení pro kempování jsou Češi dokonce na prvním místě (kalkulováno s paritou kupní síly). Většina lidí chce mít na sport vlastní výbavu, proto největší část financí vložených do sportu je právě nákup sportovního vybavení.

Ze studie také vyplynulo, že v kategorii *Vybavení pro sport, kempink a venkovní rekreaci* patří Češi mezi národy nejvíce utrácející v rámci států EU. V útratách za vybavení pro sport náleží Čechům 5. místo v Evropě a za vybavení pro kempink a venkovní rekreaci utrácí Češi po zohlednění cenových rozdílů dokonce nejvíce ze všech sledovaných zemí v rámci Evropy. Dále sportovní potřeby a potřeby pro volný čas prostřednictvím internetu nakupuje více Čechů, než jaký je průměr EU. Množství výrobků uvedených na náš tuzemský trh a kategorizovaných jako sportovní potřeby a potřeby pro volný čas se odhaduje od 19 do 33 tisíc tun/rok.

Současný model spotřeby a výroby těchto výrobků vede k produkci obrovského množství odpadu. Množství odpadu v tomto segmentu se v České republice odhaduje na 11 až 18 tisíc tun/rok. Co se týče materiálového složení, největší zastoupení na celkové hmotnosti mají ocel (cca 37 %) a plasty (cca 27 %), následují ostatní kovy a gumy a pryže.

EPR systém pro sportovní a volnočasové potřeby se navrhuje pro veškeré výrobky sloužící jako sportovní potřeby či potřeby pro outdoorové volnočasové aktivity, a to včetně doplňků a spotřebního materiálu. Jedním ze stěžejních znaků a důvodů zvažování zařazení tohoto segmentu do systému EPR je jeho vysoká heterogenita, ať už optikou jejich materiálového složení, velikosti či recyklovatelnosti. Současně je toto odvětví také spojeno s vysokou náročností na přírodní zdroje a je původcem významných negativních environmentálních externalit.

V rámci studie pro tento segment byly specifikovány následující problémy:

- vysoká heterogenita výrobků (z hlediska velikosti, druhu materiálů a recyklovatelnosti),
- technologická náročnost recyklace (heterogenita materiálů),
- nedostatečná recyklační infrastruktura,
- neoficiální prodej/předávání použitých výrobků a
- vysoká míra uchování výrobků (ze strany spotřebitelů).

5.2 Rozsah dotčených výrobků

Mezi dotčené výrobky v rámci segmentu sportovních a volnočasových potřeb by měly být zahrnuté následující dle uvedených sportů.

- Cyklistika a další osobní mobilita (jízdni kola, koloběžky, kolečkové brusle, skateboardy, longboardy atd.)
- Vodní sporty a aktivity (prkna, plováky, bazénové tyče, vodní lyže, brýle na potápění, ploutve, potápěcí masky, kruhy, křídélka, kánoe, kajaky, rafty, pádla a vesla, neoprenové oděvy, plachty atd.)
- Lyžařské a další zimní sporty (sjezdové lyže, běžecké lyže, skialpy, lyžařské hole, lyžařské vázání, ostatní lyže, snowboardy, sněžnice, skiboby, boby, saně, monoski, brusle, hokejky, puky atd.)

- Jezdecké sporty (jezdecká sedla, postroje, třmeny, klapky atd.)
- Raketové sporty (tenisové rakety, tenisové míčky, pátky na stolní tenis, míčky na stolní tenis, badmintonové rakety, košíky na badminton, další pátky a rakety, stoly na stolní tenis, sítě a sítky)
- Míčové sporty (míče různého typu, hole a pátky různého typu atd.)
- Kulturistika a fitness (činky, fitness náčiní, podložky, jógamatky, gymnastické a fitness míče atd.)
- Lovecké, střelecké a rybářské sporty (rybářské pruty, sítě, navijáky, rybářské doplňky, náboje a nábojnice atd.)
- Venkovní volnočasové aktivity (stany, karimatky, trampolíny, lana, karabiny, úvazky, lezecké chyty, koule na pétanque, golfové hole, golfové míčky atd.)
- Osobní ochranné prostředky a pomůcky (helmy, chrániče atd.)

Ke všem jednotlivým výrobkům je předpoklad zařazení i příslušenství a náhradních dílů.

V následujících odrážkách jsou naopak uvedeny příklady produktů, které (ač by tak mohlo na první pohled zdát) do EPR systému pro sportovní a volnočasové potřeby zařazené z různých důvodů nejsou. Těmito důvody mohou být např. překryv s jinými EPR systémy či nebezpečnost takových výrobků (například EPR systém pro elektrozařízení nebo textil).

- Elektronické přístroje a komponenty (elektrokoloběžky, elektrokola, baterie, svítilny na kola, tachometry, GPS moduly atd.)

V tomto případě je rozhodujícím kritériem přítomnost elektrozařízení – je-li součástí produktu (byť je určen pro sport či volný čas) elektrozařízení, spadá do EPR systému pro elektrozařízení. Navrhovaný EPR systém pro SVP by tak elektrokola, elektrokoloběžky a další zařízení s elektrickým prvkem zahrnovat neměla.

- Textil či obuv určené i pro jiné účely než sport a outdoorové aktivity (běžná obuv, tenisky, běžná trička, plavky, funkční prádlo a oblečení, jiné nesespecializované textilní produkty a obuv atd.)

V tomto případě by mohlo být rozhodujícím kritériem účel daného produktu. Je-li výrobek (byť textilní či obuv) určen výhradně pro sportovní či volnočasové účely, měl by spadat do EPR systému pro tento segment. Tj. například běžné tenisky, které lze využít pro různé účely, spadají do EPR systému pro textil a obuv, naopak horolezecké boty, boty na běžky či brusle, jež jsou použitelné výhradně pro daný sportovní účel, spadají do EPR systému pro sportovní a volnočasové potřeby. Je odpovědností každého výrobce na výrobcích, které dodává na trh, srozumitelně informovat spotřebitele o tom, do jakého EPR systému daný výrobek patří. Každopádně je důležité podotknout, že případný překryv EPR systému pro sportovní a volnočasové potřeby a textil bude také upřesněn v závislosti na zmíněné legislativní projednávání směrnice o odpadech (viz podkapitola 4.6 výše).

- Střelné zbraně (sportovní pušky, pistole atd.)
- Zavazadla (brašny, kufry, sportovní tašky, jiné než vyloženě outdoorové batohy atd.)
- Nesespecializované doplňky (sluneční brýle, kšiltovky, čelenky, rukavice atd.)

5.3 Vymezení povinných subjektů

Subjekty na českém trhu se sportovními a volnočasovými potřebami lze strukturovat dle několika kritérií:

- jaké sportovní a/nebo volnočasové potřeby dodávají (cyklo vybavení, lyžařské vybavení, potřeby pro raketové sporty aj.),

- zda jde o společnost s českým vlastníkem či např. zahraniční matkou,
- zda má v ČR výrobní kapacity či výrobky dováží,
- zda jde o výrobce nebo distributora/prodejce,
- zda jde o prodejce, který distribuuje výrobky pod svou privátní značkou či zda prodává zboží jiných výrobců,
- zda zboží prodává v kamenných obchodech či po internetu,
- pokud jde o internetový prodej, subjekt může provozovat buď e-shop nebo být pouze zprostředkovatelem směny a
- typy prodejen pro nákup – široko-sortimentní řetězec, specializovaný řetězec, specializovaná prodejna, zásilkový obchod (internetový prodej, katalogový prodej), tržnice.

V roce 2021 v České republice fungovalo celkem 1 439 prodejen specializovaných na prodej sportovního vybavení. Nejsou zde zahrnuty nespécializované prodejny (např. hypermarkety) ani některé e-shopy. Reálně tak lze předpokládat, že v ČR funguje daleko více míst, na kterých lze zakoupit sportovní vybavení či vybavení pro volný čas.

V rámci České republiky jsou zastoupeni především výrobci zaměřující se na sportovní vybavení pro sporty, které je možné provozovat v rámci našich podmínek. Jedná se například o české výrobce outdoorového vybavení a vybavení pro turistiku (*Husky, Boll, Zulu, Trimm, Hannah*), lezeckého vybavení (*Tendon, Rock Empire, Singing Rock*), cyklistického vybavení (*Sport Arsenal, Etapa, Acepac, TESTUDO-SPORT*), elektrokol a elektrokoloběžek (*CRUSSIS, Author*), vodáckého vybavení (*Elements, Hiko gear*), vybavení na lyžování a snowboarding (*Sporten, Lusti*) či hokejek (*Bohemian sport*) a hokejových puků (*Gufex*).

Zavedení EPR systému pro sport a volný čas se nedotkne pouze českých výrobců sportovního vybavení, ale samozřejmě i těch zahraničních.

Mezi přední výrobce outdoorového vybavení patří například *North Face, Vango, True Utility* či *Sigg*. Sportovní vybavení pro vodní sporty nabízí společnosti *Aqua Sphere* a *Sevylor*. Dále zimnímu vybavení se věnují společnosti *Poc* nebo *Scarpa*. Z cyklistických například *Radvik* nebo *Scott* a mnoho dalších.

Kookaburra a *Grays* jsou přední výrobci vybavení pro páčkové a hokejové sporty. Mezi ostatní výrobce můžeme dále zařadit například *Venum* nebo *Vans* a řadu dalších.

5.4 Role aktérů systému

I v rámci segmentu sportovních a volnočasových potřeb je základním pilířem pro správné fungování EPR systému správné nastavení a definování jednotlivých aktérů systému. Stejně jako u ostatních segmentů se jedná zejména o následující aktéry.

Výrobce

Výrobce (nebo dovozce) je hlavním nositelem odpovědnosti za zajištění zpětného odběru a zpracování tohoto segmentu po skončení jejich životnosti.

Mezi hlavní povinnosti výrobce lze uvést následující povinnosti, které jsou obdobné jako u ostatních strategií navržených segmentů.

- Registrace do seznamu povinných subjektů evidovaného regulátorem.
- Pravidelné hlášení množství výrobků uvedených na trh (např. čtvrtletně či v jiném časovém intervalu).
- Plnění cílů sběru a recyklace stanovených pro daný rok.

- Financování nákladů na sběr, svoz a zpracování segmentu prostřednictvím úhrady recyklačního příspěvku (individuálně nebo prostřednictvím kolektivního systému).
- Označování výrobků symboly a informacemi pro spotřebitele o způsobu nakládání s výrobkem po skončení životnosti.
- Výrobci plní své povinnosti buď individuálně (samostatným zřízením a financováním sběrné sítě a zajištěním recyklace), nebo kolektivně prostřednictvím zapojení do kolektivního systému (přenesení odpovědnosti na kolektivní systém a úhrada recyklačního příspěvku).
- Pro některé skupiny výrobců (mikropodniky) mohou být stanoveny výjimky a zjednodušené plnění povinností, ovšem s přihlédnutím k tomu, jaký podíl, jakých typů výrobků v rámci tohoto segmentu se tímto způsobem na trhu dostává.

Z hlediska efektivního fungování EPR systému je důležitým a nezbytným krokem balení a označení výrobků (ekodesign), neboť je nutno produkty před samotným dodáním na trh jasně označit tak, aby měl konečný spotřebitel všechny potřebné informace související se zahrnutím produktu do EPR systému.

Pokud výrobce provozuje retailové pobočky, je povinen zřídit sběrné místo pro použité výrobky a správně s nimi naložit.

Koncový prodejce

Koncoví prodejci informují zákazníky o možnostech vrácení použitých výrobků. Spolupracují s výrobcí a operátory na efektivní logistice sběru použitých výrobků. Zajišťují správné rozřídění, recyklaci či jiné zpracování sebraných výrobků. Poslední prodejce dotčených výrobků musí zajistit, aby konečný uživatel měl při nákupu možnost bezplatně odevzdat použité zboží ke zpětnému odběru v místě prodeje. Pro malé prodejce může být zavedena výjimka.

Předpokládáme, že jako sběrná místa budou sloužit převážně větší obchody se sportovními a volnočasovými potřebami. Dále předpokládáme, že v zájmu efektivity dojde k využití značných synergií v nákupních centrech, ve kterých se koncentrují zpravidla nejméně desítky obchodů na jednom místě, tj. zejména v rámci obchodních center, v nichž se zpravidla vyskytuje i větší počet obchodů se sportovními a volnočasovými potřebami. V zájmu efektivity systému je tak žádoucí, aby v těchto místech byla sběrná místa sdílená.

Co se týče obchodů se sportovními a volnočasovými potřebami, v ČR se nachází v současnosti cca 120 obchodních center a 4 outlet centra. Ve všech těchto provozech se může předpokládat, že by byla umístěna sběrná místa. Dále můžeme zvážit kategorii reprezentující samostatné hypermarkety se servisní zónou, kterých je v České republice cca 150.

Operátor

Operátor má na starosti provoz systému a je zodpovědný za dosahování stanovených cílů. Jeho úkolem je také stanovování poplatků pro povinné subjekty a jejich následný výběr. Provozuje online systém, který slouží k registraci výrobců, uzavírání smluv, zpracování reportů a správě poplatků. Klíčově zajišťuje celkovou efektivitu systému a sleduje plnění cílů v oblasti recyklace a nakládání s odpady.

Mezi klíčové povinnosti operátora v rámci EPR systému patří:

- samotný chod EPR systému, provádění opatření potřebných k plnění stanovených cílů,

- stanovení výše poplatků pro povinné subjekty (stanovení vyžaduje dohodu na straně výrobců sdružených v rámci operátora) a jejich výběr – dle návrhu rozpočtu tak, aby došlo k rovnosti celkových výnosů s celkovými náklady,
- správa online systému pro registraci výrobců, uzavírání smluv, zpracování jejich reportů o množství výrobků dodaných na trh a pro následnou administraci poplatků,
- podpora výrobců pro správné označování výrobků zahrnutých v rámci EPR systému (grafické logo),
- zajištění kontrolních mechanismů, zejména auditů ověřujících správnost dat reportovaných ze strany výrobců,
- monitoring trhu a prevence zneužívání systému tzv. černými pasažéry,
- udržování neziskového charakteru společnosti, transparentní vypořádání případných přebytků,
- kontrola udržitelnosti vlastních financí včetně udržování finanční rezervy pro úhradu budoucích výdajů,
- vyplácení finanční podpory pro jednotlivé podporované články EPR systému (sběr, přeprava, třídění, recyklace) z prostředků vybraných prostřednictvím EPR poplatků od registrovaných výrobců,
- nastavení transparentních a efektivních podmínek pro podporu ekomodulace;
- zajištění podpory pro výzkum a vývoj související s činností EPR systému, identifikace prioritních oblastí pro výzkum a vývoj v návaznosti na pravidelné vyhodnocování výsledků systému,
- komunikace směrem ke všem ostatním přímým aktérům systému – správa informačního portálu s důležitými informacemi pro potenciální výrobce, prodejce, municipality, zpracovatelské společnosti či výzkumné instituce,
- komunikace směrem k veřejnosti – informační portál, mapa sběrných míst, pokyny pro spotřebitele,
- pravidelné vyhodnocování výsledků EPR systému, tvorba střednědobých a dlouhodobých plánů, předkládání akčních plánů v případě neplnění ex ante deklarovaných cílů.

Obce či jiné územní samosprávné celky

Role obcí v navrhovaném EPR systému spočívá v provozu sběrných míst především ve stávajících sběrných dvorech. Se zřízením sběrného místa pro sportovní a volnočasové potřeby můžeme počítat u cca 400 sběrných dvorů umístěných ve větších obcích (což vychází přibližně tak, aby byl alespoň jeden takový sběrný dvůr v každé obci s alespoň 5 tisíci obyvatel; pro menší obce provoz sběrného místa není smysluplný z důvodu předpokládaného nízkého množství sebraného materiálu).

V každém případě by mělo platit, že provoz sběrných míst v režii obecních sběrných dvorů je dle návrhu plně hrazen operátorem prostřednictvím výběru EPR poplatků od výrobců.

Zpracovatelé

Zpracovatelé mají klíčovou roli v celém systému nakládání s odpady: Přijímají odpadní výrobky, provádějí jejich třídění a recyklaci nebo likvidaci. Jejich úkolem je transformovat vyhozené výrobky do nových produktů nebo surovin, čímž přispívají k udržitelnosti a obnovitelnosti zdrojů. Dále se starají o ekologicky a bezpečnou likvidaci odpadu, což je klíčové pro ochranu životního prostředí a lidské zdraví. Zpracovatelé také úzce spolupracují s výrobcí, distributory a dalšími

účastníky systému na inovacích v recyklačních procesech a výrobě ekologicky šetrných produktů, což posiluje celkovou udržitelnost odpadového hospodářství.

Obecně pro sportovní a volnočasové potřeby platí, že tyto výrobky mohou být recyklovatelné za předpokladu, že jsou designované tak, aby šly jejich jednotlivé materiály oddělit a připravit tak pro recyklační proces. Jinak je jejich recyklace až na výjimky nikoliv nemožná, ale příliš náročná, a tudíž i nákladná, takže se nikomu z aktérů na odpadním trhu nevyplatí ji realizovat.

Pro možné zavedení EPR systému na segment sportovních a volnočasových potřeb bude důležité pro environmentální a ekologicky efektivní recyklaci zavedení principů ekodesignu již při samotné výrobě. Zejména využívání recyklovaných materiálů, omezování využití kompozitních materiálů, výroba ze snadněji recyklovatelných či rozložitelných materiálů, využívání harmonizovaných principů pro opravy a demontáž výrobků aj.

Spotřebitelé

Také role koncového spotřebitele v rámci EPR systému je klíčová pro úspěšný proces recyklace a správného nakládání s odpady v odvětví. Koncoví spotřebitelé mají zásadní vliv na to, jak se použité výrobky dostanou zpět do systému EPR a jsou roztříděny a postoupeny dál pro účely znovupoužití, recyklace nebo jiné zpracování.

Prvním způsobem, jak koncoví spotřebitelé přispívají k EPR systému pro sportovní a volnočasové potřeby, je třídění a oddělení použitých výrobků. Spotřebitelé mohou aktivně separovat staré výrobky od běžného odpadu a vyhrazeně je shromažďovat pro následné odevzdání do sběrných míst nebo kontejnerů na recyklaci. Tímto způsobem koncoví spotřebitelé umožňují efektivní sběr a recyklaci použitých výrobků.

Druhým způsobem, jak koncoví spotřebitelé podporují EPR systém, je aktivní účast na zpětném odběru a recyklaci. Po oddělení použitých výrobků mohou spotřebitelé tyto produkty odevzdat do sběrných míst nebo kontejnerů určených pro recyklaci. Tímto způsobem koncoví spotřebitelé aktivně podporují recyklační proces a pomáhají snižovat množství odpadu.

Třetím způsobem, jak koncoví spotřebitelé přispívají k EPR systému pro sportovní a volnočasové potřeby, je zvyšování povědomí o udržitelnosti a recyklaci. Informovaní spotřebitelé mohou propagovat důležitost recyklace a správného nakládání s použitými výrobky ve svém okolí. Tímto způsobem mohou koncoví spotřebitelé motivovat další jednotlivce k aktivní účasti na EPR systému a podporovat udržitelnější přístup v rámci odvětví.

5.5 Zahraniční zkušenosti

Příkladem fungujícího systému EPR pro segment sportovních a volnočasových potřeb je Francie, kde začal platit od roku 2022.

Deklarovaným cílem nové regulace byla podpora:

- rozvoje opětovného využití a opravování sportovních potřeb a potřeb pro volný čas, zejména ve spojení se subjekty sociální a solidární ekonomiky (ESS);
- rozvoje sběrné sítě, zejména prostřednictvím distributorů odebírajících zpět použité výrobky;
- rozvoj recyklace sportovních potřeb a potřeb pro volný čas, které nelze znovu použít a
- snížení množství domácího odpadu, za který jsou zodpovědné (resp. za nakládání s ním) municipality.

Pro rok 2024 byly stanoveny první konkrétní cíle, a to cíle recyklační, zpětného odběru a opětovného použití.

Dle francouzského návrhu musí výrobci podporovat ekodesign a prodloužení životnosti výrobků, a to tím, že mj. zajistí dostupnost dílů pro účinnou údržbu a opravy, přispívat na podporu opětovného použití atd. Tito výrobci obvykle plní své povinnosti tím, že kolektivně zakládají tzv. ekoorganizace (*Eco-organisme*), na které povinnosti přenáší a za to hradí ekoorganizaci finanční příspěvek. Výrobce však může zřídit i individuální systém sběru a zpracování odpadu. Ekoorganizace, které výrobci často využívají k plnění svých povinností, musí jednat transparentně a pravidelně poskytovat účetní výstupy, aby bylo zajištěno, že finanční prostředky jsou správně využívány k dosažení stanovených cílů. Tyto organizace jsou schvalovány na období šesti let s možností prodloužení a podléhají pravidelným auditům, aby byla zajištěna jejich účinnost a transparentnost.

Finanční příspěvky výrobců pokrývají všechny náklady spojené s nakládáním s odpady, zejména náklady na prevenci, sběr, svoz a nakládání s odpady, náklady související se sběrem a správou údajů nezbytných pro monitorování odvětví, jakož i náklady na mezisektorovou komunikaci, případně další náklady nezbytné k dosažení kvantitativního, resp. kvalitativního cíle stanoveného zákonem.

Za účelem zlepšení sběru výrobků, na které se vztahuje systém rozšířené odpovědnosti výrobce, je po distributorech těchto výrobků požadováno, aby je bezplatně odebírali zpět v množství a dle typu prodaných produktů. Pokud jde o potřeby pro sport a volný čas, existují dva druhy povinností týkajících se zpětného odběru.

- "1 za 1": distributor musí bezplatně nebo bezplatně převzít zpět použité výrobky, které chce zákazník odevzdat, a to v rámci množství a typu prodávaného produktu nebo výrobků, které nahrazuje – povinnost zpětného odběru se vztahuje na distributory, kteří mají v maloobchodních prodejnách prodejní plochu věnovanou této kategorii výrobků (potřeby pro sport a volný čas) o velikosti alespoň 200 m², a na distributory, kteří tyto výrobky nabízejí na dálku a mají roční obrat vyšší než 100 000 EUR;
- "1 za 0": povinnost zpětného odběru, i pokud zákazník nekoupí nové zboží, se vztahuje na distributory, kteří mají v maloobchodních prodejnách prodejní plochu věnovanou této kategorii produktů (potřeby pro sport a volný čas) o velikosti alespoň 400 m². Tato povinnost je však omezena. U prodejců, jejichž prodejní plocha je menší než 1000 m², se vztahuje na použité výrobky, jejichž všechny vnější rozměry jsou menší než 160 cm a jejichž přeprava nevyžaduje nějaké zařízení.

Systém má za cíl výrazně snížit množství domácího odpadu a podpořit oběhové hospodářství ve Francii. Výrobci jsou motivováni k návrhu produktů s delší životností a snadnější opravitelností, což přispívá k menšímu environmentálnímu dopadu.

Správný chod tohoto systému by mohl pomoci nastavení EPR pro segment sportovních a volnočasových potřeb i pro potřeby České republiky.

6 HRAČKY

6.1 Popis segmentu

Trh s hračkami v České republice, stejně jako ve většině moderních ekonomik nejen v rámci Evropské unie, je dynamický a charakterizuje ho rychlý růst. Od elektronických hraček až po tradiční dřevěné výrobky, od luxusních hraček až po ty nejlevnější. Nabídka hraček se neustále rozšiřuje, aby vyhověla měnícím se zájmům a potřebám dětí. Podle nedávných průzkumů se český trh s hračkami nejenže rozrůstá, ale také prochází transformací z důvodu zvyšující se poptávky po udržitelně vyrobených a ekologicky šetrných produktech.

Česká republika je jedním z předních evropských výrobců hraček – v roce 2023 dosáhl vývoz hraček hodnoty více než 32 miliard Kč. Stavebnice z plastu tvoří více než dvě třetiny českých vývozu hraček a čeští výrobci mají silnou pozici i ve vývozu panenek nebo miniaturních modelů.

Přestože je Česká republika významným vývozcem hraček, velké množství těchto výrobků se na domácí trh také dováží. V roce 2023 činil dovoz hraček podle ČSÚ 25,7 miliardy Kč. Mezi nejpopulárnější hračky u českých spotřebitelů patří Lego, plyšové hračky, interaktivní hračky, panenky a figurky.

S rostoucí produkcí a spotřebou hraček úměrně roste i množství odpadů z hraček na konci jejich životnosti. Výroba hraček často zahrnuje použití plastů a jiných materiálů, které mají vysoké společenské náklady pro životní prostředí, či jsou dokonce životnímu prostředí škodlivé.

Pokud výrobek po konci životního cyklu, tedy jako odpad, není řádně sesbírán, roztržěn a recyklován, končí často na skládkách nebo spalovnách odpadu, což představuje zátěž pro životní prostředí, ztrátu cenných surovin i ekonomické náklady spojené s neefektivitami charakteristickými pro lineární ekonomiku.

Hračky jsou navíc velmi specifické tím, že se často skládají z celé palety různých materiálů, některé jsou odkládány do kontejnerů provozovaných neziskovým sektorem pro sociální účely, části hraček mohou končit v separovaném sběru, některé ale nakonec i po vytrídění končí v ZEVO nebo jsou skládkovány.

Je velmi obtížné odhadnout, kolik tun odpadu z hraček Češi ročně vyprodukují. Nicméně pro vzniklou produkci můžeme vycházet z modelu Francie, kde EPR systém pro hračky již funguje (podkapitola 6.5). Ve Francii se ročně prodá 157 tis. tun hraček, přičemž až 100 tis. tun se ročně vyhodí. V souvislosti s poměrně vysokým objemem odpadu (vzhledem k prodanému množství) se může projevat například skutečnost, že lidé v minulosti staré hračky často hromadili a zbavují se jich po implementaci EPR systému ve větším množství. Stejnou optikou by to znamenalo, že v ČR vznikne přibližně 9 tis. tun odpadu z hraček ročně. Lze však s jistotou říci, že vyhozené hračky budou z velké části obsahovat plast, neboť mezi nejoblíbenějšími druhy hraček se nacházejí ty, které jsou buď z plastu či obsahují plast (například Lego, interaktivní hračky, panenky, figurky a zvířátka, plyšáci). Těchto pět nejprodávanějších typů hraček tvoří 38 % z celkového prodeje, což naznačuje, že do odpadu nejspíše půjdou podobné typy hraček, jaké se běžně kupují.

Z důvodu vysoké heterogenity, decentralizovanosti, obsahu široké palety výrobních a prodejních schémat a předpokládanému nesprávnému nakládání s tímto segmentem je rozšíření EPR systémů pro tuto oblast relevantní úvahou.

6.2 Rozsah dotčených výrobků

Pro účely tohoto systému se za hračku považuje výrobek navržený nebo určený, výlučně či nevýlučně, ke hraní dětem mladším 14 let, jak je definováno ve směrnici o bezpečnosti hraček (2009/48/ES)⁷. Některé předměty mohou být považovány za hračky, i když nejsou výlučně určené ke hraní (např. spací pytel ve tvaru zvířátka). Pro zařazení předmětu mezi hračky je klíčové označení výrobcem nebo přisouzená herní hodnota. Pokud výrobce deklaruje, že se nejedná o hračku, musí být schopen to doložit. Důležitější, než prohlášení výrobce je však předvídatelné použití předmětu dítětem ke hře.

Dle směrnice o bezpečnosti hraček je hračka definována jako předmět navržený nebo určený ke hře dětí, který slouží k jejich zábavě a rozvoji. Mezi typické hračky patří například:

- plastové figurky a zvířátka,
- panenky a akční figury,
- plyšové hračky,
- dřevěné kostky a skládačky,
- stavebnice a modely,
- dětská vozítka a odrážedla,
- elektronické vzdělávací hračky a
- papírové hračky.

Kromě výrobků spadajících pod definici hračky mohou být do systému EPR zahrnuty také:

- stolní hry a puzzle pro děti,
- modely a puzzle pro dospělé, pokud jsou primárně určeny pro volný čas a hru a
- dárkové hračky, které jsou rozdávány zdarma jako prémie k jiným výrobkům (např. k dětským menu v restauracích).

Naopak z působnosti EPR mohou být vyloučeny:

- hračky, které nespádají pod směrnici o bezpečnosti hraček, jako jsou zábavní automaty pro veřejné použití, dětská vozidla se spalovacími motory, praky apod.;
- psací a kreslicí potřeby, pokud nejsou přímo součástí hry nebo hračky a
- obaly od hraček, které jsou řešeny v rámci samostatného systému EPR pro obaly.

U hraček obsahujících elektrické nebo elektronické součásti je vhodné uvažovat následující rozlišení.

- Pokud je elektronická součást nedílnou součástí hračky a nemůže fungovat samostatně (např. interaktivní panenka), celá hračka spadá do systému EPR pro elektrická a elektronická zařízení.
- Pokud je elektronická část oddělitelná a může fungovat nezávisle na hračce, měla by být tato část řešena v rámci EPR pro elektrická a elektronická zařízení, zatímco zbytek hračky zůstane v EPR pro hračky.
- Pokud jsou součástí hračky baterie nebo akumulátory, které lze z hračky vyjmout, aniž by došlo k jejímu poškození, měly by tyto baterie spadat do systému EPR pro baterie a akumulátory.

U papírových hraček mohou být do systému zahrnuty následující papírové hračky.

- Papírové hračky, které jsou prodávány samostatně a jejich primárním účelem je hra (např. papírové postavičky; vystřihovánky – např. modely zvířat, aut nebo budov, které děti mohou složit do 3D tvarů; skládačky – např. papírové puzzle). Tyto hračky často

⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/48/ES ze dne 18. června 2009 o bezpečnosti hraček.

obsahují potisk a slouží k dlouhodobější hře, proto je vhodné zajistit jejich sběr a recyklaci v rámci EPR pro hračky.

- Papírové komponenty hraček, které jsou jejich nedílnou součástí a jsou nezbytné pro jejich funkci nebo hrátelnost (např. herní plány pro deskové hry, papírové figurky či kartičky přibalené ke společenským hrám). Zahrnutí těchto komponent do EPR pro hračky zajistí, že budou sbírány a zpracovány společně s hlavní hračkou.

Naopak ze systému EPR pro papírové hračky mohou být vyloučeny tyto uvedené výrobky.

- Omalovánky, sešity a podložky s aktivitami, knihy s úkoly apod., pokud jsou prodávány samostatně. Primárně zaměřené na jednorázové nebo krátkodobé aktivity jako je malování, vyplňování úkolů a čtení. Ačkoli mají herní charakter, svou povahou se blíží spíše knihám či časopisům. Měly by proto spadat do obecného systému sběru papíru nebo budoucího EPR pro papír.
- Návodů k použití, montážní návody a další přiložené tiskoviny, které neslouží přímo ke hře. Tyto materiály budou sbírány v rámci obecného systému sběru papíru.
- Obaly hraček vyrobené z papíru nebo lepenky, které budou řešeny v rámci samostatného systému EPR pro obaly.

6.3 Vymezení povinných subjektů

Z pohledu výrobců je struktura trhu s hračkami v České republice tvořena hlavními čtyřmi výrobci, kde největší je *Lego* (plastové stavebnice), následované společností *Simba* (směs různých typů hraček – plast, kov, dřevo), *Ravensburger* (kreativní a výtvarné hračky, puzzle – nejspíš menší zastoupení plastu) a *Playmobil* (plast).

Nicméně výrobců v České republice je mnohem více, podle informací z CzechTrade byl v roce 2017 odhadovaný počet výrobců hraček celkem 272, s celkovým počtem zaměstnanců přesahujícím 6 600.

Na druhé straně sektor prodeje hraček zahrnuje rozmanitou síť prodejců, která zahrnuje velké obchodní řetězce, specializované hračkářství a online platformy. Mezi hlavní hráče na trhu patří skupina *Wormelen Group*, která zahrnuje řetězce *Bambule*, *HM Studio*, *Velkoobchod EPEE* a internetový obchod *4kids.cz*, dohromady se skupina dostává na dvoumiliardový obrát. Tato skupina je v ČR jedním z hlavních distributorů světových značek *Lego* s řadami *City*, *Friends* nebo *Duplo*, dále *Hasbro* s řadami *Nerf*, *Furby*, *Littlest Pet Shop* či hrami *Monopoly* a *Mattel* s řadami *Barbie*, *Hot Wheels* nebo *Fisher Price*.

Za další pak na českém maloobchodním trhu působí samostatně síť *Sparkys*, hračkářství *Pompo* (*Pompo spol s.r.o.*, *LAMA Toys a.s.* - společník *Pompo spol. s.r.o.*), řetězec *Dráčík* a několik dalších desítek prodejců. Tuto ekonomickou činnost má uvedeno 51 subjektů. Kromě výše zmíněných ještě do větších hráčů dle množství zaměstnanců můžeme zařadit společnost *WIKY s.r.o.*, dále se ale jedná o menší subjekty, a ne tak významné hráče na trhu.

6.4 Role aktérů systému

Efektivní fungování systému rozšířené odpovědnosti výrobce je základním pilířem udržitelného nakládání s odpady a ochrany životního prostředí. Pro dosažení úspěchu tohoto systému je nezbytné i v rámci tohoto segmentu jasně definovat a porozumět rolím a povinnostem jednotlivých aktérů zapojených do procesu.

V oblasti hraček se jedná zejména o následující níže vymezené aktéry.

Výrobce

Výrobce (nebo dovozce) je hlavním nositelem odpovědnosti za zajištění zpětného odběru a zpracování hraček po skončení jejich životnosti.

Mezi hlavní povinnosti výrobce lze uvést následující povinnosti, které jsou obdobné jako u ostatních strategií navržených segmentů.

- Registrace do seznamu povinných subjektů evidovaného regulátorem.
- Pravidelné hlášení množství hraček uvedených na trh (např. čtvrtletně či v jiném časovém intervalu).
- Plnění cílů sběru a recyklace stanovených pro daný rok.
- Financování nákladů na sběr, svoz a zpracování hraček prostřednictvím úhrady recyklačního příspěvku (individuálně nebo prostřednictvím kolektivního systému).
- Označování hraček symboly a informacemi pro spotřebitele o způsobu nakládání s výrobkem po skončení životnosti.
- Výrobci plní své povinnosti buď individuálně (samostatným zřízením a financováním sběrné sítě a zajištěním recyklace), nebo kolektivně prostřednictvím zapojení do kolektivního systému (přenesení odpovědnosti na kolektivní systém a úhrada recyklačního příspěvku).
- Pro některé skupiny výrobců (mikropodniky) mohou být stanoveny výjimky a zjednodušené plnění povinností, ovšem s přihlédnutím k tomu, jaký podíl jakých typů hraček se tímto způsobem na trhu dostává.

Koncový prodejce

Koncoví prodejci (maloobchod, e-shopy) hrají důležitou roli v informování spotřebitelů, popřípadě v zajištění zpětného odběru hraček v místě prodeje.

Mezi hlavní povinnosti prodejce lze uvést následující činnosti.

- Informování spotřebitelů o možnostech zpětného odběru hraček a o správném nakládání s nimi po skončení životnosti (informace v místě prodeje, na webu, na účtence apod.).
- Zpětný odběr hraček přímo v provozovně (může být povinný pro prodejny nad určitou rozlohu, dobrovolný pro ostatní).
- Předání zpětně odebraných hraček do kolektivního systému nebo přímo zpracovateli.
- Prodejci nebudou mít přímou odpovědnost za plnění cílů a financování systému, budou však muset plnit všechny povinnosti spojené s informováním spotřebitelů a zpětným odběrem.

Operátor systému

Správcem systému EPR pro hračky je autorizovaný kolektivní systém (nebo více systémů), který zajišťuje společné plnění povinností výrobců.

Mezi hlavní činnosti a povinnosti kolektivního systému lze uvést následující.

- Kolektivní systém musí získat autorizaci regulátora a plnit podmínky dané zákonem či příslušnými vyhláškami.
- Přebírání odpovědnosti za plnění povinností výrobců na základě smlouvy a vybrání recyklačních příspěvků.
- Podpora materiálových toků zajišťujících plnění cíle, a to výběrem nebo kombinací různých přístupů:

- zřízení a provoz nové sběrné sítě (sběrná místa, sběrné dvory, mobilní svozy aj.),
 - podpora zařízení na opakované použití nebo prodej použitého zboží,
 - financování stávajících způsobů zpracování odpadu (třídění sběr na plast a elektrozařízení, podpora opětovného použití či
 - organizace svozu a přepravy sebraných hraček od sběrných míst ke zpracovatelům.
- Zajištění zpracování a recyklace sebraných hraček v souladu s hierarchií nakládání s odpady.
 - Vedení evidence o množství zpětně odebraných a zpracovaných hraček a plnění stanovených cílů.
 - Informování veřejnosti o fungování systému a možnostech zpětného odběru.
 - Reporting vůči regulátoru a dalším orgánům státní správy.
 - Kolektivní systém funguje na neziskovém principu, přičemž jeho činnost je hrazena primárně z příspěvků výrobců nebo příjmů z prodeje druhotných surovin.

Obce či jiné územní samosprávné celky

Obce představují důležitého partnera kolektivního systému především při zajišťování dostupné sběrné sítě pro hračky. Zapojení obcí do systému EPR by mělo být dobrovolné, případně uzavřené na základě smlouvy s operátorem systému. Scénář využívající současné způsoby sběru, financovaný skrze EPR systém, negeneruje zásadnější změny organizace odpadového hospodářství na úrovni obcí.

Způsoby zapojení obcí jsou zejména tyto uvedené.

- Zřízení sběrného místa v rámci obecního sběrného dvora.
- Umístění sběrných nádob na hračky ve spolupráci s operátorem systému.
- Spolupráce při organizaci mobilních svozů a osvětových akcí.
- Náklady obce na zajištění zpětného odběru hraček musejí být hrazeny kolektivním systémem dle smluvních podmínek.
- Obce mohou rovněž plnit roli v osvětě a informování občanů o správném nakládání s odpadními hračkami.

Zpracovatelé

Zpracovatelé odpadu představují pomyslný koncový článek systému EPR, který zajišťuje finální využití zpětně odebraných hraček. Zpracovatelé disponují souhlasem k provozu zařízení dle zákona o odpadech a plní všechny povinnosti z toho vyplývající.

Mezi hlavní povinnosti zpracovatelů lze uvést následující:

- Převzetí zpětně odebraných hraček od kolektivního systému nebo přímo od výrobců (v případě individuálního plnění).
- Zpracování hraček v souladu s hierarchií nakládání s odpady (po předcházení vzniku odpadů je zde přednostní příprava k opětovnému použití, recyklace, energetické využití, odstranění).
- Vedení evidence o množství a způsobech zpracování hraček a zasílání hlášení kolektivnímu systému.
- Plnění standardů environmentální bezpečnosti a kvality zpracování.
- Zpracovatelé budou odměňováni z prostředků vybraných v rámci systému EPR (příspěvky na zajištění zpětného odběru) dle smluvně stanovených podmínek.

Navržené rozdělení rolí a povinností vychází z osvědčených principů uplatňovaných v existujících systémech EPR v ČR i v zahraničí. Klade důraz na odpovědnost výrobců za financování nakládání s odpadními hračkami, ale zároveň zapojuje do systému všechny dotčené články řetězce – prodejce, obce, zpracovatele.

Přesná podoba zapojení jednotlivých subjektů však musí být předmětem dalšího rozpracování a diskusí se zástupci dotčených skupin. Cílem by mělo být nastavit efektivní, transparentní a férový systém EPR, který zajistí vysokou úroveň sběru a recyklace hraček a zároveň bude dostatečně motivovat k ekodesignu a předcházení vzniku odpadů.

Spotřebitel

Jako u ostatních segmentů je role spotřebitele zde také důležitou rolí. Jedním ze základních rolí spotřebitele pak bude správné nakládání s výrobky. Edukace spotřebitelů o možnostech opravy, výměny a darování hraček je rovněž zásadní pro úspěch těchto iniciativ, protože zvyšuje povědomí veřejnosti o udržitelné spotřebě a zodpovědném nakládání s odpady.

6.5 Zahraniční zkušenosti

Francie, jako první země na světě, zavedla systém EPR pro hračky v lednu 2022. Tento systém byl včleněn pod kolektivního správce *Éco-mobilier* (nyní *Ecomaison*). Tato iniciativa Francie je jedinečná a představuje průkopnický krok v oblasti odpovědnosti výrobců za nakládání s odpady z hraček.

Před oficiálním zavedením systému EPR v odvětví hraček ve Francii proběhlo několik pilotních projektů a přípravných aktivit s cílem získat praktické zkušenosti a připravit hladkou implementaci systému. V regionu Jura, známém jako "země hraček", proběhly první sběry hraček ve veřejných recyklačních střediscích. Experimenty od července do prosince 2022 poskytly cenné informace o typech sbíraných hraček a vhodných kontejnerech pro sběr. Další významnou iniciativou byl pilotní sběr hraček ve školách ve *Versailles Academy*, zahájený společností *Ecomaison* v listopadu 2022. Během vánočního období se zapojilo 182 škol, bylo shromážděno 15 tun hraček a 50 000 studentů a rodičů bylo upozorněno na možnosti darování a opětovného použití hraček.

Pilotní projekty také umožnily mobilizovat místní aktéry, zejména solidární sdružení, která hrají důležitou roli v oblasti opětovného použití a darování hraček. Téměř rok byl věnován strukturování spolupráce s těmito organizacemi s cílem propojit sběrná místa s aktéry opětovného použití.

Vzhledem k významnému množství odpadu z hraček a současným vzorcům chování spotřebitelů při nakládání s nepotřebnými hračkami se systém EPR v odvětví hraček zaměřuje na několik klíčových cílů. Tyto cíle mají za úkol prodloužit životnost hraček, zlepšit jejich sběr a recyklaci a snížit množství hračkového odpadu končícího v komunálním odpadu.

Cílem tohoto odvětví pro zavedení bylo zejména následující.

- Podpora opětovného použití a oprav hraček, s důrazem na spolupráci s organizacemi sociální a solidární ekonomiky.
- Rozvoj nových sběrných kanálů pro hračky, včetně zpětného odběru u distributorů.
- Zvýšení recyklace hraček, které nejsou vhodné pro opětovné použití.
- Snížení množství hračkového odpadu shromažďovaného městskými odpadovými službami

7 NÁBYTEK

7.1 Popis segmentu

Segment nábytku a matrací zahrnuje výrobky určené pro vybavení interiérů domácností, kanceláří a dalších prostor. Tento segment je charakterizován širokou škálou produktů, jako jsou postele, skříně, stoly, židle, pohovky a matrace různých velikostí a materiálů. S růstem životní úrovně a zvyšující se spotřebou dochází k nárůstu množství odpadu z tohoto segmentu, což klade zvýšené nároky na recyklaci a ekologickou likvidaci.

Výroba a prodej nábytku v České republice je významným sektorem, který zahrnuje širokou škálu produktů. Roční produkce nábytku dosahuje značných objemů, což se odráží ve vysokém množství vyrobeného zboží. Trh s nábytkem v ČR se vyvíjí rostoucím tempem navzdory ekonomickým výzvám.

Odhaduje se, že se v ČR ročně vyprodukuje několik milionů kusů nábytku a matrací. Data ČSÚ ukazují, že výroba nábytku vzrostla z 11,3 milionů kusů v roce 2020 na 12,2 milionů kusů v roce 2022.

Tento segment generuje obrát v řádu desítek miliard korun, což ukazuje jeho ekonomickou důležitost. V roce 2022 dosáhla hodnota vyrobeného nábytku 51,45 miliard Kč, což představuje mírný pokles oproti předchozím letům. Hodnota prodané produkce se dlouhodobě drží nad 50 miliardami Kč ročně. Česká republika je významným exportérem nábytku, přičemž v roce 2023 byl exportován nábytek v hodnotě 36,83 miliard Kč, zatímco import nábytku dosáhl hodnoty 28,18 miliard Kč.

Nicméně, s touto výrobou je spojeno i značné množství odpadu. Podle dostupných dat se ročně vyprodukuje několik set tisíc tun odpadu z nábytku a matrací, což klade velký tlak na systémy nakládání s odpady. V roce 2021 bylo v ČR vyprodukováno přibližně 568 510 tun objemného a dřevěného odpadu, z čehož se na dřevěný nábytek podílelo od 250 075 do 352 709 tun. Ročně Češi vyhodí až 353 tisíc tun nábytku, přičemž až polovina tohoto množství skončí na skládkách. Přibližně 56 tisíc tun nábytku bylo zrecyklováno a cca 225 tisíc tun bylo energeticky využito.

Zavedení EPR v nábytkářském sektoru představuje příležitost, jak tyto výzvy adresovat a nastartovat transformaci odvětví směrem k oběhovému hospodářství. Systém EPR může přinést řadu přínosů, jako je snížení množství odpadu končícího na skládkách či v energetickém využití, zvýšení míry recyklace a opětovného využití materiálů, stimulace eko-designu produktů a rozvoj inovativních cirkulárních byznys modelů zaměřených na prodloužení životnosti a sdílení produktů, stejně jako podporu pro aplikaci jednoduchých, ale efektivních postupů dekompozice nábytku s cílem oddělení jednotlivých využitelných frakcí (dřevo, textil, kov, molitan aj.) a jejich přípravu na transport.

7.2 Rozsah dotčených výrobků

Pro účely vymezení tohoto segmentu se za nábytek považují veškeré movité předměty a jejich součásti určené k vybavení obytných prostor, kanceláří, veřejných zařízení apod., které se skládají z jednoho nebo více materiálů a slouží jako místo k sezení, ležení, uložení předmětů nebo poskytují pracovní plochu.

Pod EPR systém pro tento segment by měly spadat následující typy výrobků uvedených na trh.

- Nábytek do obývacího pokoje/jídelny (stoly, židle, křesla, pohovky, barový nábytek aj.)
- Doplnkový nábytek (úložné jednotky, dveře, stojany, držáky, šatní skříně, posuvné zásuvky, police, panty, krytky atd.)

- Nábytek do ložnice (matrace, postele, čela postelí, noční stolky atd.)
- Lůžkoviny (přikrývky, polštáře)
- Kancelářský nábytek (kancelářské stoly, židle aj.)
- Kuchyňský nábytek (kuchyňské skřínky, pracovní desky, příborníky apod.)
- Koupelnový nábytek (koupelnové skřínky, kování, další příslušenství)
- Zahradní nábytek (dílenské stoly, zahradní stoly, houpací křesla atd.)
- Sedací nábytek
- Technický, komerční a zdravotnický nábytek (stoly, židle, zásuvky na kolečkách, průmyslové přihrádky, zásuvkové jednotky atd.)
- Čalouněné výrobky pro sezení nebo spaní
- Koberce a předložky

Oproti tomu do této kategorie nebudou spadat výrobky, které jsou pokryté již v současnosti existujícím EPR pro elektrická a elektronická odpadní zařízení.

- Svítidla a jiná elektrická/elektronická zařízení.

Dále:

- sanitární keramika a vybavení koupelen,
- stavební prvky a vybavení jako jsou garážová vrata, okna nebo schody a
- textilní výrobky, které budou součástí systému EPR pro textil.

Jako i u jiných segmentů, zde bude překryv do značné míry upraven vývojem revize směrnice o odpadech (podkapitola 4.6). Můžeme předpokládat, že hlavním kritériem by mělo být převažující využití, materiálové složení produktu a možné způsoby nakládání s výrobkem po konci životnosti. Produkty jako přikrývky, polštáře, koberce, rohožky apod. je vhodné primárně zařadit do systému EPR nábytku. Jejich hlavní funkcí je dekorace či ochrana nábytku. Navíc se jedná o objemné výrobky a jejich zařazení do EPR pro textil by mohlo vést k zaplnění kontejnerů určených pro textilní odpad. Často se prodávají společně s postelemi nebo matracemi a jejich životnost je většinou spojena s životností nábytku (například matrací a postelí), což podporuje jejich zařazení do EPR pro nábytek. Naopak ložní prádlo, závěsy, záclony a drobné textilní dekorace by se mohly zařadit pod EPR pro textil, jelikož jejich sběr a recyklace může být efektivně řešena v rámci stávajícího systému pro textil. V případě nejasností ohledně zařazení výrobku pod EPR pro nábytek nebo textil lze postupovat obdobně jako ve Francii. Tedy, že odpovědnost za správné zařazení bude primárně na výrobcích či dovozci, kteří budou muset dodržovat zákonem stanovená kritéria. V případě pochybností by o zařazení rozhodovalo Ministerstvo životního prostředí, které by mohlo v případě nesprávného zařazení udělit sankce.

- Dekorativní předměty a doplňky pro dům a zahradu, které nejsou primárně nábytkem (např. vázy, sošky, zahradní dekorace).

7.3 Vymezení povinných subjektů

Povinnými subjekty v rámci EPR systému pro segment nábytek budou výrobci, dovozci a distributoři nábytku uvedeného na český trh. To zahrnuje jak domácí výrobce, tak zahraniční dodavatele, kteří své výrobky distribuují na území České republiky.

V ČR působí poměrně velké množství výrobců nábytku. Podle registru ČSÚ uvádí jako svou hlavní ekonomickou činnost (*Výroba nábytku*) téměř 8 400 subjektů, kromě zahrnutí obecné výroby nábytku, ale také subjekty, které se zabývají pouze specializovanou výrobou, například výrobou kuchyňského nábytku nebo výrobou kancelářského nábytku. Většina subjektů uvádí

jako hlavní ekonomickou činnost obecnou výrobu nábytku a o specializaci lze mluvit pouze v řádu nižších desítek subjektů.

Mezi největší hráče na trhu patří *TON, a.s.*, *BLANÁŘ NÁBYTEK, a.s.*, *ITAB Shop Concept CZ, a.s.* (zahraniční), *BJS Czech s.r.o.* (zahraniční) či *umdasch Story Design s.r.o.* (zahraniční).

Výrobci mají také často uvedenou vedlejší ekonomickou činnost velkoobchod a maloobchod, tedy z toho vyplývá, že jsou taktéž prodejci. Zde je registrováno přibližně 248 subjektů. Přesný počet může kolísat v závislosti na aktuálních obchodních podmínkách a vstupu nových hráčů na trh.

Největšími prodejci jsou *SCONTO Nábytek s.r.o.* nebo *XLCZ Nábytek s.r.o.* Dále uvádíme příklady několika dalších velkých prodejců nábytku s kamennými prodejny v ČR.

- IKEA Česká republika – Jeden z největších prodejců nábytku v ČR, který importuje a prodává široký sortiment nábytku.
- JYSK – Mezinárodní řetězec specializovaný na nábytek a bytové doplňky.
- *SCONTO Nábytek s.r.o.* – Velký prodejce nábytku s širokým sortimentem produktů pro domácnosti.
- Asko Nábytek – Další významný hráč na trhu s nábytkem v ČR.
- Möbelix – Řetězec specializovaný na dostupný nábytek pro domácnosti.

Ani sektor s nábytkem nezůstal pozadu v on-line prodeji a v České republice je možné si objednat nábytek přes velké množství e-shopů, mezi největší a nejznámější řadíme *Ikea.cz*, *Dormeo.cz*, *Nejlevnejsinabytek.cz*, *Asko-nabytek.cz*, *Bonami.cz*, *Moebelix.cz*, *Hezkynabytek.cz*, *Idea-nabytek.cz*. Tyto online prodejce doplňují internetové platformy. Spotřebu pak samozřejmě dotváří již zmíněné individuální dovozy.

7.4 Role aktérů systému

Efektivní fungování systému rozšířené odpovědnosti výrobce je v rámci segmentu nábytku základním pilířem udržitelného nakládání s odpady a ochrany životního prostředí. Pro dosažení úspěchu tohoto systému je nezbytné jasně definovat a porozumět rolím a povinnostem jednotlivých aktérů zapojených do procesu.

V oblasti nábytku se jedná zejména o následující níže vymezené aktéry.

Výrobce

Výrobce (nebo dovozce) je hlavním nositelem odpovědnosti za zajištění zpětného odběru a zpracování nábytku po skončení jeho životnosti.

Mezi hlavní povinnosti výrobce lze uvést následující.

- Registrace do seznamu povinných subjektů evidovaného operátorem.
- Pravidelné hlášení množství nábytku uvedeného na trh (např. čtvrtletně či v jiném časovém intervalu).
- Plnění cílů sběru a recyklace stanovených pro daný rok.
- Financování nákladů na sběr, svoz a zpracování nábytku prostřednictvím úhrady recyklačního příspěvku (individuálně nebo prostřednictvím kolektivního systému).
- Označování nábytku symboly a informacemi pro spotřebitele o způsobu nakládání s výrobkem po skončení životnosti.
- Výrobci budou moci plnit své povinnosti buď individuálně (samostatným zřízením a financováním sběrné sítě a zajištěním recyklace), nebo kolektivně prostřednictvím zapojení do kolektivního systému (přenesení odpovědnosti na kolektivní systém a úhrada recyklačního příspěvku).

- Pro některé skupiny výrobců (mikropodniky, ruční výroba) mohou být stanoveny výjimky a zjednodušené plnění povinností.

Systém by měl podporovat ekodesign a nabídnout výrobcům vhodné motivace, například v podobě bonusů/malusů v závislosti na uplatňování principů ekomodulace (parametry výrobků z hlediska životnosti, recyklovatelnosti, rozebíratelnosti, materiálové skladby atd.) Povinné subjekty budou mít povinnost registrace do seznamu výrobců nábytku vedeného operátorem, pravidelného hlášení množství nábytku uvedeného na trh a plnění cílů sběru a recyklace. Pro některé skupiny výrobců (mikropodniky) lze zvážit výjimky a zjednodušené plnění povinností (například odlišné limity pro registraci, roční hlášení namísto čtvrtletního apod.).

Koncový prodejce

Koncoví prodejci (maloobchod, e-shopy) budou hrát důležitou roli v informování spotřebitelů a v zajištění zpětného odběru nábytku v místě prodeje.

Mezi hlavní povinnosti prodejce lze uvést následující.

- Informování spotřebitelů o možnostech zpětného odběru nábytku a o správném nakládání s ním po skončení životnosti (informace v místě prodeje, na webu, na účtence apod.).
- Zpětný odběr nábytku přímo v provozovně (povinný pro prodejny nad určitou rozlohu, dobrovolný pro ostatní).
- Předání zpětně odebraného nábytku do kolektivního systému nebo přímo zpracovateli.
- Prodejci nebudou mít přímou odpovědnost za plnění cílů a financování systému, budou však muset plnit všechny povinnosti spojené s informováním spotřebitelů a zpětným odběrem.

Obchody a prodejci nábytku, jako jsou *IKEA*, *JYSK*, *Sconto Nábytek*, *Asko Nábytek* a *Möbelix*, budou rovněž zapojeni. Tyto subjekty budou muset informovat své zákazníky o možnostech recyklace a zajišťovat sběr nábytku při nákupu nových výrobků. Někteří prodejci mohou poskytovat službu zpětného odběru starého nábytku při dodání nového.

Důležitým doplňkovým opatřením je povinný bezplatný zpětný odběr v místě prodeje. Ten významně přispěje k naplnění cílů sběru především ve velkých městech. Je možné navrhnout rozlišení povinností podle prodejní plochy (nad 400 m² povinný odběr, 200-400 m² odběr nebo finanční příspěvek), který odráží reálné možnosti prodejen nábytku. Pro menší prodejce by zajištění zpětného odběru představovalo nepřiměřenou zátěž, mohou se však podílet finančně.

Operátor systému

Správcem systému EPR pro nábytek je autorizovaný kolektivní systém (nebo více systémů), který zajišťuje společné plnění povinností výrobců.

Mezi hlavní činnosti a povinnosti kolektivního systému lze uvést následující:

- Kolektivní systém musí získat autorizaci regulátora (MŽP) a plnit podmínky dané zákonem či příslušnými vyhláškami.
- Přebírání odpovědnosti za plnění povinností výrobců na základě smlouvy a vybrání recyklačních příspěvků.
- Zajištění a provoz sběrné sítě (sběrná místa, sběrné dvory, mobilní svozy).
- Organizace svozu a přepravy sebraného nábytku ze sběrných míst k dotřídění (opětovné použití/recyklace) či přímo ke zpracovatelům.

- Zajištění přípravy k opětovnému použití či zpracování a recyklace sebraného nábytku v souladu s hierarchií nakládání s odpady.
- Vedení evidence o množství zpětně odebraného, opětovně použitého a zpracovaného nábytku a plnění stanovených cílů.
- Informování veřejnosti o fungování systému a možnostech zpětného odběru.
- Spolupráce s obcemi na informovanosti obyvatel o správném nakládání s nábytkovým odpadem a místech zpětného odběru v rámci katastru obce, či nejbližšímu místu zpětného odběru.
- Reporting vůči MŽP a dalším orgánům státní správy.
- Kolektivní systém funguje na neziskovém principu, přičemž jeho činnost je hrazena primárně z recyklačních příspěvků výrobců nebo příjmů z prodeje druhotných surovin.
- V rámci prevence vzniku odpadu mohou být v případech, kdy to bude dávat smysl, na náklady operátora vytvořena místa pro opravy nábytku pro jeho opětovné použití.

Obce či jiné územní samosprávné celky

Obce budou hrát významnou roli v implementaci EPR systému pro nábytek. Budou odpovědné za poskytování a správu sběrných dvorů, kde mohou občané odevzdávat starý a nepotřebný nábytek. Tyto sběrné dvory budou klíčovým místem pro sběr, třídění a přípravu nábytku k recyklaci nebo dalšímu zpracování.

Současný systém sběru a nakládání s odpadem z nábytku je z velké části závislý na obecních sběrných dvorech a sběrných místech provozovaných v rámci systémů obcí. Ty však často čelí problémům s omezenou kapacitou, nedostatečnou specializací na specifické typy nábytkového odpadu a vysokým nákladům na další zpracování.

Každý systém sběru by měl reflektovat specifika osídlení v dané zemi. V ČR je poměrně velký počet malých obcí bez snadného přístupu ke sběrným dvorům. Proto je navrhováno doplnit stabilní sběrnou síť o pravidelné mobilní svozy zajišťované 2x ročně přímo v obcích. Ty umožní občanům odložit nepotřebný nábytek v předem ohlášeném termínu přímo v místě bydliště. Tím se zvýší množství sebraného nábytku a zabrání se jeho odkládání v přírodě nebo spalování. U některých specifických druhů nábytku (např. matrace) lze zvážit i variantu sběru na objednávku po vzoru systému zpětného odběru objemných elektrospotřebičů (lednice, pračky).

Zpracovatelé

Zpracovatelé jsou koncovým článkem systému EPR, který zajišťuje finální využití nebo odstranění zpětně odebraného nábytku. Zpracovatelé disponují souhlasem k provozu zařízení dle zákona o odpadech a plní všechny povinnosti z toho vyplývající.

Mezi hlavní povinnosti zpracovatelů lze uvést následující:

- Převzetí zpětně odebraného nábytku od kolektivního systému nebo přímo od výrobců (v případě individuálního plnění).
- Zpracování nábytku v souladu s hierarchií nakládání s odpady (předcházení vzniku odpadů, příprava k opětovnému použití, recyklace, energetické využití, odstranění).
- Vedení evidence o množství a způsobech zpracování nábytku a zasílání hlášení kolektivnímu systému.

- Plnění standardů environmentální bezpečnosti a kvality zpracování.
- Zpracovatelé budou odměňováni z prostředků vybraných v rámci systému EPR (příspěvky na zajištění zpětného odběru) dle smluvně stanovených podmínek.

Navržené rozdělení rolí a povinností vychází z osvědčených principů uplatňovaných v existujících systémech EPR v ČR i v zahraničí. Klade důraz na odpovědnost výrobců za financování nakládání s odpadním nábytkem, ale zároveň zapojuje do systému všechny dotčené články řetězce – prodejce, obce, zpracovatele.

Přesná podoba zapojení jednotlivých subjektů bude předmětem dalšího rozpracování a diskusí se zástupci dotčených skupin. Cílem by mělo být nastavit efektivní, transparentní a férový systém EPR pro nábytek, který zajistí vysokou úroveň sběru a recyklace nábytku a zároveň bude motivovat k ekodesignu a předcházení vzniku odpadů.

Spotřebitel

Spotřebitelé hrají klíčovou roli v celém systému. Zavedení EPR může přispět ke zvýšení povědomí veřejnosti o udržitelné spotřebě a podpořit zodpovědné nakládání s použitým nábytkem.

Dále jsou spotřebitelé povinni správně třídít a odevzdávat svůj starý nábytek na určená sběrná místa.

7.5 Zahraniční zkušenosti

Francie má jeden z nejpokročilejších EPR systémů pro nábytek na světě, který byl zaveden v roce 2012 a je řízený organizací *Eco-mobilier*. Tento systém zahrnuje všechny typy nábytku, od postelí po skříně a stoly, a zahrnuje jak domácí, tak i kancelářský nábytek. Rozsah odvětví EPR nábytku se v roce 2017 rozšířil dále také na sedací a spací výrobky, v roce 2022 pak na textilní dekorativní prvky. Kromě toho byly zřízeny fondy určené na financování oprav a opětovného použití. Výrobci a dovozci nábytku jsou povinni financovat systém sběru, třídění a recyklace nábytku.

Hlavním důvodem byl fakt, že nábytek tvoří významnou část komunálního odpadu, který často končil na skládkách. Tím docházelo k plýtvání cennými materiály a zatěžování životního prostředí. Odpovědnost za nakládání s nábytkem na konci životnosti nesly municipální úřady, tedy daňoví poplatníci. Cílem zavedení principu EPR bylo přenést tuto odpovědnost z obcí na výrobce a dovozce nábytku a motivovat je k ekologičtějšímu designu.

Každý výrobek v rámci tohoto segmentu uvedený na trh, musí být označen 11místným kódem, který slouží k zařazení výrobku do příslušné kategorie a stanovení odpovídajícího ekologického poplatku. Kód se skládá z kategorie, typu výrobku upraveného podle kategorie, hlavního materiálu podle většinové hmotnostní složky, charakteristiky odpovídající hmotnosti výrobku bez obalu a 11. číslice pro budoucí ekomodulace.

K základní sazbě poplatku se při splnění určitých ekologických kritérií uplatňuje bonus nebo malus ve výši až 20 %, který celkovou částku upraví směrem nahoru nebo dolů. Tato úprava se nazývá ekologická modulace – princip, který se snaží zvýhodňovat udržitelnější výrobky. Kritéria pro modulaci zohledňují dopad výrobku na životní prostředí v průběhu celého životního cyklu. Mohou to být například použití recyklovaných materiálů, jednoduchá opravitelnost a rozebíratelnost, delší životnost nebo absence nebezpečných látek. Na 20% bonus, respektive snížení poplatku má například nárok nábytek, jehož části nebo díly se dají v případě poškození

vyměnit a spotřebitel je o této skutečnosti dostatečně informován, například prostřednictvím návodu ke složení nábytku.

Při modulaci poplatků v rámci EPR nábytku ve Francii se kromě již zmíněných faktorů zohledňují i další ekologická kritéria.

- Použití certifikovaného dřeva – přítomnost dřevěných komponentů ze zdrojů s certifikací FSC, PEFC nebo ekologickým certifikátem.
- Obsah recyklovaných materiálů – zvýhodnění výrobků s vyšším podílem recyklovaných složek.
- Snadná demontáž – konstrukce umožňující jednoduchou demontáž pro opravu nebo recyklaci.
- Dostupnost náhradních dílů – zajištění dostupnosti náhradních dílů pro opravy.
- Prodloužená záruka – delší poskytovaná záruka indikující delší životnost.
- Informace o údržbě – poskytnutí podrobných informací pro uživatele o údržbě a opravách.
- Použité obaly – využití recyklovaných a recyklovatelných obalů.
- Emise těkavých látek – omezení emisí VOC.
- Obsah chemických látek – nepřítomnost látek nebezpečných pro recyklaci či zdraví.

Tento systém funguje prostřednictvím široké sítě sběrných míst po celé zemi, kde mohou spotřebitelé odevzdávat starý nábytek. *Eco-mobilier* zajišťuje, aby sběr a recyklace byly efektivní a ekologicky šetrné.

Během dosavadního fungování systému EPR se podařilo ve Francii dosáhnout výrazného pokroku v nakládání s nábytkovým odpadem. Před jeho zavedením končilo až 60 % nábytkového odpadu (přibližně 1,8 milionů tun) na skládkách, přičemž prvotním cílem bylo snížit skládkování nábytku alespoň o 50 % do roku 2025. Množství vybraného separovaného odpadu se nicméně od roku 2014 více než zdvojnásobilo a recyklace se stala preferovanou metodou před skládkováním.

Jako další zemi můžeme zmínit Maďarsko, kde EPR pro nábytek je aktuálně stále ve vývoji, ale již nyní zahrnuje určité základní prvky pro podporu recyklace a sběru dřevěného nábytku. Maďarsko se inspirovalo především modely z Francie a dalších evropských zemí.

Na základě maďarské legislativy, definice nábytku ze dřeva podléhajícího rozšířené odpovědnosti výrobce je následující. Dřevěný nábytek spadá pod pojem "oběhové produkty" a je definován pomocí celních tarifních kódů:

- 9401 41 00 - sedací nábytek, kromě zahradního nábytku nebo kempingového vybavení, převoditelný na lůžka
- 9401 61 - ostatní sedací nábytek s dřevěnou kostrou, čalouněný 9401 69 - ostatní sedací nábytek s dřevěnou kostrou, nechalouněný
- 9403 30 - kancelářský nábytek dřevěný
- 9403 40 - kuchyňský nábytek dřevěný 9403 50 - ložnicový nábytek dřevěný
- 9403 60 - ostatní nábytek dřevěný.

Systém identifikuje jednotlivé produkty pomocí 8místných kódů, kde první dvě číslice určují produktovou kategorii (21 - dřevěný nábytek), další dvě materiálové složení a poslední 4 podrobnější specifikaci výrobků (nový vs. použitý nábytek).

Definice povinné osoby:

- Výrobce/první uvádějící na trh "cirkulární produkt" (*körforgásos termék*)
- V případě výroby mimo Maďarsko je to první subjekt, který produkt uvádí na trh v Maďarsku v rámci své hospodářské činnosti

EPR v Maďarsku je řešen prostřednictvím kolektivního systému, kde povinnosti výrobců přebírá pouze jedna (zprostředkovaně státem vlastněná) PRO organizace s názvem *MOHU*. Tato organizace se stará o kompletní sběr, recyklaci a další zpracování vybraných odpadů. Dotčení výrobci produktů spadajících do systému EPR jsou povinni se zaregistrovat u společnosti *MOHU* a uzavřít s ní smlouvu o poskytování služeb nakládání s odpady. Na základě nahlášených objemů prodaného zboží pak *MOHU* výrobcům vystavuje faktury na poplatky, které mají pokrýt náklady na recyklaci. Poplatek je stanoven na 17 forintů za kilogram odpadního nábytku. Recyklovaný nábytek je následně předán k dalšímu využití a recyklaci s cílem maximalizovat materiálové využití odpadu z nábytku.

Implementace systému EPR na nábytek v Maďarsku představuje významný krok směrem k dosažení cílů odpadového hospodářství stanovených EU. Tato zkušenost, ačkoli krátká, poskytuje také cenné lekce, které mohou být prospěšné pro implementaci EPR v jiných zemích včetně ČR.

Obě země si kladou za cíl minimalizovat environmentální dopad výroby a likvidace nábytku, podporovat ekologické chování a zvyšovat míru recyklace prostřednictvím efektivních EPR systémů.

8 PLOCHÉ SKLO

8.1 Popis segmentu

Sklo je anorganický pevný materiál, jehož hlavní složkou je oxid křemičitý. Na základě jeho dalšího zpracování se mění chemické vlastnosti skla a vznikají různé druhy a typy, jako je například sklo ploché. Pro účel vytvoření plochého skla se využívá proces tzv. float neboli plavení, při němž je roztavené sklo vyléváno na povrch roztaveného cínu. Ploché sklo je látka sodnovápenatokřemičitá, a její výroba probíhá pomocí tavení při vysokých teplotách okolo 1550 °C. Pro dosažení nejvyšší kvality skla je zapotřebí několik klíčových látek, tj. křemičitý písek (oxid křemičitý SiO_2), který tvoří základní strukturu skla, dále soda, která snižuje potřebnou teplotu tavení a pomáhá homogenizovat směs, čímž omezuje tvorbu bublin, a uhličitán vápenatý (vápenec), který stabilizuje sklo a zajišťuje jeho chemickou odolnost.

Je důležité upozornit, že ploché sklo má tedy jiné chemické složení než obalové sklo, které se používá na výrobu lahví, sklenic, pohárů a skleněných vláken používaných pro tepelnou izolaci, ve sklovláknitých kompozitech a v optické komunikaci.

Výrobky z plochého skla lze rozdělit na následující typy:

- Základní sklo – například plavené sklo, vrstevné bezpečnostní sklo, sklo s povlakem, zrcadla, sklo matované kyselinou nebo vzorkované sklo a vzorkované sklo s integrovanou drátěnou vložkou
- Opracované sklo – například izolační sklo, tepelně zpracované sklo, chemicky zpevněné sklo, smaltové sklo, sklo s potiskem, aktivní sklo, protipožární sklo, tvrzené bezpečnostní sklo aj.

Ploché sklo (nebo také tabulové sklo) se nejčastěji používá na výrobu oken, dveří, automobilových skel, zrcadel a solárních panelů.

Ve struktuře ekonomiky má sklářský průmysl významné místo. V roce 2022 byly tržby českého sklářského průmyslu 63,85 mld. Kč, z toho tržby z prodeje plochého skla činily v témže roce 27,26 mld. Kč (o 31,8 % více, než v roce 2020). Ploché sklo tedy představuje podstatnou část tohoto odvětví, která je na vzestupu.

V průměru české sklárny vyrobí 2 000 t plochého skla denně, tedy v přepočtu 730 480 t za rok. V roce 2016 bylo celkem uvedeno na český trh (výroba – export + import) 497 878 t plochého skla. Je však potřeba zdůraznit, že se jedná o číslo v rámci celého segmentu plochého skla, tzn. je zde zahrnuto jak stavební ploché sklo, autoskla, tak i zrcadla a další typy plochého skla.

Produkce plochého skla je významně závislá na vývoji v segmentu stavebnictví. Přitom platí, že stanovování environmentálních cílů vztahujících se na energetické standardy budov a přípravy dotačních programů na výměnu oken a skel dveří budou nárazově generovat velké množství materiálu předurčeného k zpětnému odběru a recyklaci, jelikož předcházení vzniku odpadu ani opětovné využití plochých skel po konci životního cyklu není u plochého skla příliš pravděpodobné. Díky existenci těchto dotačních programů lze s jistotou očekávat cyklický nárůst výměny oken a dveří, a tedy nárůst plochého skla v odpadu.

Separace plochého skla oddělená od ostatních typů skel a jeho recyklace představuje úsporu vzácných zdrojů, energie ve výrobě, omezuje skládkování využitelného materiálu, čímž chrání neobnovitelné zdroje, a redukuje emise skleníkových plynů.

Ploché sklo je vzácným statkem, který splňuje všechny charakteristické znaky symptomatické pro implementaci cirkulární ekonomiky: jeho výroba je ekonomicky nákladná, spotřeba skla v jednotlivých segmentech má společné znaky, materiál spotřebou nedegraduje a je vhodný k recyklaci, jež je technologicky i ekonomicky proveditelná. Proto dává smysl klást důraz na vyšší míru opětovného využití plochého skla prostřednictvím regulačních nástrojů, které prvky cirkulární ekonomiky v České republice podpoří.

8.2 Rozsah dotčených výrobků

Navrhovaný EPR systém pro tento segment by se měl rozšiřovat na následující skupiny výrobků:

- sklo použité v exteriérech domů (okna, dveře, výlohy, stěny) a
- interiérové ploché sklo.

U položek jako jsou okna, dveře, zrcadla, interiérové sklo a designový nábytek (např. skleněné stoly a police), existuje nejistota, zda by měly spadat do kategorie plochého skla, či nábytku. Jako jedno z logických členění se nabízí následující:

a) jedná-li se o předměty, které splňují následující podmínky, měl by předmět spadat do kategorie EPR pro ploché sklo:

- i. Jsou nedílnou součástí budovy;
- ii. V současnosti by se řadily mezi stavební a demoliční odpady;
- iii. Jejich součástí je ploché sklo (tj. skleněné tabule, vitráže, okna, dveře, izolační skla, prosklené zdi včetně interiérových zdí, výplně balkónového zábradlí apod.).

b) pokud se jedná o interiérové vybavení, které není nedílnou součástí budovy a lze s ním manipulovat a přesouvat jej, měl by předmět spadat do kategorie nábytek. Mezi takové produkty lze zařadit např. skleněné stoly, prosklené skříně, obývací stěny, zrcadla, poličky či designový nábytek.

V rámci zavedení systému budou pravděpodobně vyjmuty z výrobků autoskla a zrcadla.

Ačkoliv se ploché sklo objevuje také v automobilovém průmyslu, argumentů pro jeho vyřazení ze systému EPR pro ploché sklo je hned několik, například organizace zpětného odběru, nákladnou a specifickou technologii recyklace a zpracování a také následnou duplicitu plateb při jeho zahrnutí do systému. Další možnou komplikací zařazení autoskel do EPR systému je způsob zpoplatnění rozšířené odpovědnosti – na dovozce a na výrobce aut již spadá povinnost platit poplatek za zpětný odběr autovraků, další zpoplatňování části již zpoplatněné části autovraků komplikuje. Z těchto důvodů je tedy racionální a zároveň efektivní autoskla do EPR systémů pro ploché sklo nezahrnovat.

Zrcadla do systému pravděpodobně nebudou začleňovat s ohledem na jejich technické vlastnosti a komplikované zpracování při recyklačním procesu (odlišné od ostatního plochého skla).

8.3 Vymezení povinných subjektů

Jediným výrobcem velkoformátového plochého skla v České republice je společnost *AGC Flat Glass Czech, a.s.*, člen *AGC Group* se sídlem v Teplicích. Tato společnost je v současnosti největším výrobcem plochého skla a jeho aplikací ve střední a východní Evropě.

Velké množství plochého skla zpracovává v České republice automobilová divize, reprezentovaná *AGC Automotive Czech, a.s.* v Chudeřicích u Teplic na bezpečnostní skla pro automobilový průmysl.

Působí zde řada dalších firem zpracovávající ploché sklo na různé specializované produkty. Např. *Saint – Gobain Sekurit ČR, spol. s r.o.*, výroba skel pro osobní automobily; *Pilkington Czech, spol. s r.o.*, výroba skel pro stavebnictví, *Amirro, s.r.o.*, výroba zrcadel a nábytkového skla; *ERTL GLAS, s.r.o.*, výroba jednotabulového bezpečnostního kaleného skla; *Izolas, spol. s r.o.*, výroba skel pro stavebnictví a zrcadel; *WMA-Glass, s.r.o.*, výroba izolačních skel; *VEHA, spol. s r.o.*, výroba izolačních skel, *PetCenter CZ s.r.o.*

Vedle výše uvedených společností existuje i řada velkoobchodních firem obchodujících s produkty a službami týkajícími se zušlechťených plochých skel.

8.4 Role aktérů systému

Efektivní fungování systému rozšířené odpovědnosti výrobce je v rámci tohoto segmentu základním pilířem udržitelného nakládání s odpady a ochrany životního prostředí. Pro dosažení úspěchu tohoto systému je nezbytné jasně definovat a porozumět rolím a povinnostem jednotlivých aktérů zapojených do procesu.

V oblasti plochého skla se jedná zejména o následující níže vymezené aktéry.

Výrobce

Výrobce, uvádějící ploché sklo na trh, je v rámci EPR systému povinným subjektem. Má povinnost odvádět poplatek do systému a uvádět hmotnost plochého skla, které uvedl na trh v daném období. Tento fakt je aplikací principu „znečišťovatel platí“.

Při nastavení rolí a povinností výrobců může být příkladem dobré praxe systém vytvořený společností *Ecomaison* ve Francii. Když budeme vycházet z tohoto systému, povinné subjekty budou povinny se registrovat do jednotného systému EPR, se kterým uzavřou smlouvu, a jehož prostřednictvím získají jedinečné identifikační číslo. Na základě tohoto čísla dále budou vedeny v rámci systému EPR jako povinné subjekty.

Do systému budou tyto povinné subjekty pravidelně uvádět hmotnost výrobků z plochého skla, uvedených na trh, a to v pravidelném intervalu stanoveném daným systémem. Tento interval může být roční nebo čtvrtletní, přičemž by tento interval mohl být stanoven na základě velikost daného subjektu. Následně budou výrobci povinni platit poplatek za přesnou hmotnost plochého skla, uvedenou v systému. V druhé fázi zavedení EPR systému by pak, povinné subjekty reportovaly také podíl recyklátu ve výrobku uváděném na trh, a poplatek by byl upraven o eko-modulaci. Dále budou povinné subjekty povinny v případě kontroly spolupracovat s auditním orgánem.

Koncový prodejce

Koncový prodejce, popř. distributor, jsou subjektem, které uvádí ploché sklo na trh. Koncový prodejce má, stejně jako výrobce, povinnost se registrovat do jednotného systému EPR, se kterým uzavře smlouvu. Prostřednictvím tohoto systému obdrží jedinečné identifikační číslo subjektu, na jehož základě bude v systému veden jakožto povinný subjekt. Na koncového prodejce rovněž spadá povinnost odvádět poplatek do systému za hmotnost plochého skla a výrobků z plochého skla, které uvede na tuzemský trh. Dále uvádět hmotnost prodaného skla,

oken a dalších výrobků zahrnutých v působnosti této navrhované právní úpravy, a to v ročních či čtvrtletních intervalech (v závislosti na rozhodnutí správce EPR systému). V druhé fázi zavedení EPR systému by následně mohl být pro koncové prodejce, stejně tak jako pro výrobce, modifikován poplatek o eko-modulaci. Koncový prodejce je rovněž povinen v případě kontroly spolupracovat s auditním orgánem.

V rámci nastavení systému EPR pro ploché sklo se nepředpokládá zpětný odběr prostřednictvím koncového prodejce tohoto segmentu.

Operátor systému

Institucionální zabezpečení odpovědnosti výrobců skrze odpovědné organizace, resp. operátora systému, který spravuje zpětný odběr, recyklaci a řídí finanční toky vůči obcím a dalším subjektům, by měl odrážet nejlepší praxi, ať již v systému monopolním, nebo konkurenčním. Transparentní fungování determinují především podmínky ex-ante (vzniku a založení).

Operátor systému, stejně jako u jiných segmentů, by měl zajistit efektivní fungování EPR v rámci povinností popsanych již výše u předchozích segmentů. Zejména následující:

- samotný chod EPR systému, provádění opatření potřebných k plnění stanovených cílů,
- stanovení výše poplatků pro povinné subjekty (stanovení vyžaduje dohodu na straně výrobců sdružených v rámci operátora) a jejich výběr – dle návrhu rozpočtu tak, aby došlo k rovnosti celkových výnosů s celkovými náklady,
- správa online systému pro registraci výrobců, uzavírání smluv, zpracování jejich reportů o množství výrobků dodaných na trh a pro následnou administraci poplatků,
- podpora výrobců pro správné označování výrobků zahrnutých v rámci EPR systému (grafické logo),
- zajištění kontrolních mechanismů, zejména auditů ověřujících správnost dat reportovaných ze strany výrobců,
- monitoring trhu a prevence zneužívání systému tzv. černými pasažéry,
- udržování neziskového charakteru společnosti, transparentní vypořádání případných přebytků,
- kontrola udržitelnosti vlastních financí včetně udržování finanční rezervy pro úhradu budoucích výdajů,
- vyplácení finanční podpory pro jednotlivé podporované články EPR systému (sběr, přeprava, třídění, recyklace) z prostředků vybraných prostřednictvím EPR poplatků od registrovaných výrobců,
- nastavení transparentních a efektivních podmínek pro podporu ekomodulace;
- zajištění podpory pro výzkum a vývoj související s činností EPR systému, identifikace prioritních oblastí pro výzkum a vývoj v návaznosti na pravidelné vyhodnocování výsledků systému,
- komunikace směrem ke všem ostatním přímým aktérům systému – správa informačního portálu s důležitými informacemi pro potenciální výrobce, prodejce, municipality, zpracovatelské společnosti či výzkumné instituce,
- komunikace směrem k veřejnosti – informační portál, mapa sběrných míst, pokyny pro spotřebitele,
- pravidelné vyhodnocování výsledků EPR systému, tvorba střednědobých a dlouhodobých plánů, předkládání akčních plánů v případě neplnění ex ante deklarovaných cílů.

Obce či jiné územní samosprávné celky

Obce, respektive jiné územní samosprávné celky, budou uzavírat smlouvy se správcem EPR systému. V rámci EPR jim budou kompenzovány náklady, jako jsou náklady na sběr plochého skla v rámci tříděného sběru obcí, popř. náklady na provoz sběrných dvorů. Smluvní vztahy by měly být uskutečněny se všemi obcemi, které disponují sběrnými dvory. Pokud by došlo k využití synergií s operátorem systému, byl by tento požadavek splněn automaticky. Obcím by zavedení EPR systémů mělo ulevit, protože bude představovat nástroj k dofinancování nakládání s odpady. Je však potřeba nastavit systém tak, aby pro obce nepředstavoval přílišnou administrativní zátěž. Orgány místní samosprávy se dále budou účastnit komunikace s veřejností, podílet se na osvětě, sběru dat, monitoringu, a na kontrole provozovatelů odpadového hospodářství.

Zpracovatelé

Při zavádění EPR systému v České republice by zpracovatelé odpadů měli plnit klíčové role v efektivním sběru, třídění a recyklaci odpadů, což je nezbytné pro úspěšné fungování tohoto systému. Další možností je předání odpadu společností, které sklo recyklují, a to na základě uzavřené smlouvy mezi těmito dvěma subjekty. Zpracovatelé by měli zajistit, že všechny jejich aktivity jsou prováděny v souladu s environmentálními standardy a legislativou tak, aby bylo zaručeno bezpečné a udržitelné zpracování odpadů. Role zpracovatele vyžaduje pravidelné vykazování a evidenci údajů o množství a druzích zpracovaných materiálů, což pomáhá monitorovat efektivitu recyklačních procesů a zajišťovat jejich optimalizaci. Dále je od zpracovatelů vyžadováno, aby vedli důkladné záznamy o veškerém odpadu, který přijmou a zpracují, včetně informací o jeho původu a typu. Tyto záznamy jsou zásadní pro zajištění transparentnosti procesu a pro účely auditů a kontrol. Za toto jim náleží příspěvek v rámci EPR systému.

Další činností tohoto aktéra bude možnost poskytnutí sběrných nádob na ploché sklo, a to zejména pro větší stavby a řízené demolice. Zpracovatel bude uzavírat smlouvu se správcem systému či s obcí (v závislosti na nastaveném finančním toku), a v případě pronájmu sběrných nádob s developerskou či demoliční společností. Zpracovatelem by měla být společnost nakládající s odpady, se kterou bude správce EPR systému kooperovat.

V ČR působí několik společností, které recyklují ploché sklo. Mezi nejvýznamnější patří *ENVY Recycling s.r.o.*, *SPL Recycling, a.s.* a *Remat Glass s.r.o.*

Celková kapacita stávajících recyklačních linek v ČR je na úrovni 300 tis. t za rok. K recyklaci plochého skla dochází již dnes i bez EPR systému, což dokazuje, že je o jeho recyklaci zájem.

Spotřebitel

Důležitá je v tomto segmentu zejména správná edukace spotřebitele. Bude nezbytné provádět kampaně pro zvýšení veřejného povědomí, které informují spotřebitele o důležitosti správného odkládání plochého skla a o roli výrobců v systému EPR. Každý spotřebitel by měl systém interpretovat tak, že jen s výrobky pokrytými rozšířenou odpovědností nebude mít v budoucnu potenciální vícenásobky po konci životního cyklu.

8.5 Zahraniční zkušenosti

Příklady zavedené praxe nakládání s odpadním plochým sklem ve formě EPR, které mohou posloužit jako příklad pro systém v ČR, jsou zejména v Nizozemsku a ve Francii.

Nejpokročilejší systém pro sběr plochého skla byl zaveden v Nizozemsku. V roce 2000 se nizozemští výrobci, velkoobchodníci a dovozci tabulového skla rozhodli zavést dobrovolný systém pro sběr a následnou recyklaci tohoto materiálu. Za účelem vytvoření a řízení systému byla založena nezisková nadace „*Vlaskglas Recycling Nederland*“ (VRN). Je uložena povinnost odvádět daň z každého m² dvojitého, trojitého a více tabulového izolačního plochého skla uvedeného na trh (nejen vyrobeného v Nizozemsku, ale i dovezeného), z tohoto nizozemského systému jsou také vyjmuta autoskla.

Povinnost platit tuto daň je kontrolována nizozemskou vládou. Vzhledem k důvěrné povaze informací vybírá poplatek nezávislá účetní firma a VRN nemá přístup k informacím o částkách, které platí jednotliví výrobci. Kromě toho je hospodaření nadace každoročně předmětem kontroly mezinárodní účetní společnosti. Podstatná je rovněž skutečnost, že se poplatek odvádí za m² skla uvedeného na trh. Ačkoli odpadové hospodářství funguje v hmotnostních jednotkách, výrobci plochého skla evidují vyrobené množství v m², a dává tedy smysl poplatek vztáhnout právě na metr čtvereční.

Stejně jako námi navrhovaný systém i ten nizozemský kombinuje ve své síti sběrných míst několik druhů sběru – kontejnery na ploché sklo jsou pronajímány společností a umístěny ve sběrných dvorech či na veřejně dostupných místech, a je umožněno také jejich dočasné umístění na stavebních a demolicích.

Přínosy, které v rámci nizozemského odpadového hospodářství tento systém představuje, jsou především redukce plýtvání materiálem a ekologičtější design produktů. Motivací k recyklaci skla pro soukromý sektor je také snížení vlastních nákladů. Například využití 40% podílu recyklovaného skla umožní výrobcům snížit teplotu pece z 1 600 °C na 1 150 °C.

Díky nákladové efektivitě celého nizozemského systému se v posledních letech podařilo dokonce snížit recyklační poplatek. Na začátku činil 0,50 €/m², a v říjnu 2018 byl snížen na 0,30 €/m².

Dalším příkladem země je Francie. Ta nemá jednotný systém pro sběr plochého skla jako takový, ale disponuje několika organizacemi a iniciativami, které se specializují na sběr a recyklaci různých druhů skla, včetně plochého skla. Systém sběru a recyklace skla je řízen v rámci širšího rámce nakládání s odpady, který je podpořen legislativou a spoluprací mezi různými aktéry v odpadovém hospodářství.

Zejména následující organizace a iniciativy:

- *Verre Avenir* – organizace, která se specializuje na podporu a koordinaci recyklace skla ve Francii. Spadá pod *Fédération des Industries du Verre* a zahrnuje různé typy skla, včetně obalového a plochého skla.
- *Saint-Gobain* – tato společnost je významným světovým hráčem v oblasti výroby a recyklace plochého skla. Má vlastní sběrné a recyklační programy a spolupracuje s různými partnery na zajištění sběru plochého skla.
- *Eco-Emballages* – organizace, nyní známá jako Citeo, se zaměřuje na recyklaci obalových materiálů, ale podporuje také recyklaci skleněných obalů a plochého skla prostřednictvím spolupráce s průmyslovými subjekty a místními samosprávami.
- *REVALO* – sbírá stará okna (pouze s plastovými rámy) ze staveb a rekonstrukcí středně velkých budov.

- Recyklační centra a sběrné dvory – ve Francii existuje široká síť recyklačních center a sběrných dvorů, kde mohou občané a firmy odevzdávat ploché sklo. Tyto centra jsou často spravována místními úřady nebo soukromými společnostmi.

Spolupráce mezi výrobcí, recyklačními firmami, místními samosprávami a dalšími aktéry je klíčová pro efektivní fungování systému. Organizace jako *Verre Avenir* nebo *Citeo* hrají důležitou roli v koordinaci těchto aktivit.

Ve Francii působí také informační kampaně a vzdělávací programy zvyšují povědomí veřejnosti o důležitosti recyklace skla a podporují správné třídění odpadu.

Díky těmto mechanismům a spolupráci mezi různými subjekty dosahuje Francie vysokých mír recyklace skla, včetně plochého skla. Systém je efektivní a přispívá k ochraně životního prostředí a podpoře cirkulární ekonomiky. Dalším příkladem nastavení rolí a povinností výrobců může být systém vytvořený společností *Ecomaison*. Když budeme vycházet z tohoto systému, povinné subjekty budou povinny se registrovat do jednotného systému EPR, se kterým uzavřou smlouvu, a jehož prostřednictvím získají jedinečné identifikační číslo. Na základě tohoto čísla dále budou vedeny v rámci systému EPR jako povinné subjekty. Do systému budou tyto povinné subjekty pravidelně uvádět hmotnost výrobků z plochého skla, uvedených na trh, a to v pravidelném intervalu stanoveném daným systémem. Tento interval může být roční nebo čtvrtletní, přičemž by tento interval mohl být stanoven na základě velikost daného subjektu. Následně budou výrobci povinni platit poplatek za přesnou hmotnost plochého skla, uvedenou v systému. V druhé fázi zavedení EPR systému by pak povinné subjekty reportovaly také podíl recyklátu ve výrobku uváděném na trh, a poplatek by byl upraven o eko-modulaci. Dále budou povinné subjekty povinny v případě kontroly spolupracovat s auditním orgánem.

Zavedení podobného systému v České republice by mohlo vycházet z těchto osvědčených postupů a přizpůsobit je místním podmínkám a legislativnímu rámci.

9 POTŘEBY PRO DŮM A ZAHRADU

9.1 Popis segmentu

Segment potřeb pro dům a zahradu zahrnuje širokou škálu výrobků, které slouží k údržbě a vybavení domácností a zahrad. Patří sem zahradní nářadí, sekačky, dekorace, kuchyňské náčiní, hygienické produkty a další potřeby pro domácnost. Tento segment je charakterizován vysokou rozmanitostí výrobků a rostoucí poptávkou po ekologických a udržitelných řešeních.

Ekonomický význam segmentu potřeb pro dům a domácnost je značný. Celkový obrat všech potenciálně zasažených kategorií produktů činí přes 1 bilion Kč (1 039 943 497 000 Kč). Segment zahrnuje různé druhy prodejen, včetně hypermarketů, hobbymarketů a specializovaných prodejen, jako jsou *IKEA*, *Hornbach* nebo *Mountfield*. Například řetězec *Lidl* v roce 2021 dosáhl tržeb přes 76 miliard Kč.

Produkce odpadu z produktů pro dům a domácnost je velmi vysoká. Celková produkce komunálního odpadu v České republice v roce 2020 dosáhla 54 milionů tun, přičemž mnoho drobnějších výrobků z tohoto segmentu po skončení jejich životnosti končí ve smíšeném komunálním odpadu. Specificky pro oblast dům a zahrada bylo v roce 2021 vyprodukováno přibližně několik set tisíc tun odpadu, zahrnujícího jak dřevěný nábytek, tak další výrobky.

Zavedení EPR systému pro potřeby pro dům a domácnost přinese významné výhody pro ekonomiku i životní prostředí. Z ekonomického hlediska se zvýší efektivita procesů recyklace, což povede ke snížení nákladů na správu odpadů a podpoří inovace v designu a výrobě těchto výrobků. Z environmentálního hlediska bude sníženo množství odpadu, který končí na skládkách, a zvýší se míra recyklace a opětovného využití materiálů. Tento systém také sníží negativní dopady výroby a likvidace těchto výrobků na životní prostředí. Zvýšená informovanost spotřebitelů o správném nakládání s odpady navíc podpoří celkovou environmentální odpovědnost společnosti. EPR systém tak představuje účinný nástroj pro dosažení udržitelnějšího a ekologičtějšího přístupu k výrobkům pro dům a domácnost.

9.2 Rozsah dotčených výrobků

Předměty zahrnuté v rámci produktové kategorie potřeby pro dům a zahradu můžeme definovat jako výrobky, které jsou v bezprostředním spojení s domem a zahradou, avšak netvoří jejich nedílnou součást. To znamená, že nejsou pevně upevněny ke stavbě domu a jsou samostatně a volně se vyskytujícími předměty. Všechny níže navrhované výrobky se doporučují do systému zahrnout z několika důvodů. Za prvé, mají přímé spojení s produktovou kategorií dům a zahrada, což je klíčové pro jejich správné zařazení. Za druhé, je nutné zvážit způsob jejich recyklace a celkové začlenění do odpadového hospodářství. Tímto přístupem bude zajištěno, že tyto výrobky budou správně identifikovány a zpracovány, což povede k efektivnějšímu řízení odpadu a lepšímu využití recyklovatelných materiálů. Tento krok je důležitý nejen z hlediska ekologického dopadu, ale také pro dosažení cílů udržitelnosti a plnění legislativních požadavků.

Výše uvedená definice předpokládá, že při implementaci jiných EPR systémů mohou některé z těchto produktů nebo produktových skupin spadat preferovaně do těchto jiných EPR systémů.

Kategorie spadající do EPR systému můžeme zařadit následovně:

- Barvy a laky – nátěry, barvy, laky.
- Zahradní a motorové stroje a zařízení – sekačky, křovinořezy, frézy, motorové pily, kultivátory, tepelná čerpadla, míchačky, gril, vertikutátor apod.
- Zahradní vybavení

- Vybavení určené k údržbě zahrad – šroubováky, zahradní hadice, konev, zahradní nůžky, rýč, motyka, hrábě, zahradní vidle, lopata, zahradní koště, postřikovač, zavlažovací systém, kropicí pistole, zahradní rukavice, zahradní koše, květináče, ochranné plachty, nádoby na vodu apod.
- Venkovní dekorace – zahradní sochy, fontány, ptačí budky, ptačí krmítka, sluneční hodiny, zahradní trpaslíci, víly, skřítky, kovové ornamenty, zahradní lucerny, solární osvětlení, zahradní svítelníky, dekorativní kamen, mozaiky, zahradní hodiny, kovové oblouky, květináče apod.
- Vybavení v domácnosti
 - Kuchyňské vybavení – kuchyňské nože, pánve, hrnec, rendlík, cedník, struhadlo, otvírák na konzervy, otvírák na lahve, korkový šroub, misky, talíře, příbory, lžičky, vidličky, nože, sklenice, hrníčky, mísy, šlehací metla, lopatka na dort, naběračka, naběračka na těstoviny, škrabka na brambory, váha, mlýnek na pepř, mlýnek na sůl, kuchyňské prkénko, plech na pečení, forma na koláč, forma na dort, pekáč, kuchyňské kleště apod.
 - Vnitřní dekorace – obrazy, plakáty, fotografie, zrcadla, vázy, sochy, svíčky, svícny, aromalampy, vonné tyčinky, dekorativní mísy, hodiny, vánoční ozdoby, dřevěné dekorace, keramické dekorace, plastové dekorace apod.
 - Jednorázové dekorace a vybavení – papírové girlandy, balónky, papírové květiny, konfety, papírové bannery, jednorázové talíře, jednorázové kelímky, papírové ubrousky, papírové tácky, jednorázové obaly apod.
- Koberce a lino – koberce, rohožky, podložky, linoleum.

Oproti tomu vyjmuty budou pravděpodobně následující výrobky:

- produkty určené výhradně pro profesionály,
- produkty pevně uchycené ke stavbě domu,
- elektrická a elektronická zařízení (stávající EPR),
- zahradní nábytek,
- interiérový nábytek,
- textil (plánovaný EPR podle revize směrnice o odpadech) a
- volnočasové produkty spojené s domácností a zahradou (hračky, vybavení na sport a další).

9.3 Vymezení povinných subjektů

Povinnými subjekty v rámci EPR systému pro segment dům a domácnost budou výrobci, dovozci a distributoři produktů určených pro domácnosti a zahrady. To zahrnuje jak domácí výrobce, tak zahraniční dodavatele, kteří své výrobky distribuují na území České republiky.

Podle dostupných dat lze identifikovat několik klíčových hráčů na trhu s produkty pro dům a domácnost. Jedná se například o následující hobbymarkety.

- *Mountfield a.s.* – velký prodejce zahradního vybavení a potřeb pro domácnosti.
- *OBI* – mezinárodní řetězec hobbymarketů s širokou nabídkou produktů pro dům a zahradu.
- *HORNBAACH BAUMARKT CS spol. s r.o.* – řetězec specializovaný na produkty pro kutily a zahradníky.
- *Bauhaus k.s.* – další významný hráč na trhu s produkty pro dům a zahradu.

Mezi přední společnosti uvádějící na trh dekorace a ostatní domácí potřeby patří například *PEPCO Czech Republic s.r.o.*, *IKEA Česká republika, s.r.o.*, *JYSK s.r.o.*, *KIK textil a Non-Food spol. s r.o.* nebo *XXXLutz (XLCZ Nábytek s.r.o.)*.

Mezi klíčové hypermarkety patří společnosti jako *Lidl Česká republika s.r.o.*, *Kaufland Česká republika v.o.s.*, *Albert Česká republika, s.r.o.* nebo *Tesco Stores a.s.*

Podle analýzy trhu a dat z obchodního rejstříku je v České republice registrováno několik tisíc subjektů, které se zabývají výrobou, dovozem a distribucí produktů pro dům a domácnost. Přesný počet může kolísat v závislosti na aktuálních obchodních podmínkách a vstupu nových hráčů na trh.

Povinnými subjekty v rámci EPR systému pro oblast dům a zahrada v České republice by tedy měli být všichni producenti zahrnutých výrobků – tzn. nejen výrobci, ale také společnosti, které vybrané produkty v této oblasti uvádějí na český trh. To se týká i výrobců, kteří v České republice nesídlí, nicméně sem daný výrobek importují a prodávají jej v kamenných prodejnách nebo na online platformách.

9.4 Role aktérů systému

Efektivní fungování systému rozšířené odpovědnosti výrobce je základním pilířem udržitelného nakládání s odpady a ochrany životního prostředí. Pro dosažení úspěchu tohoto systému je nezbytné jasně definovat a porozumět rolím a povinnostem jednotlivých aktérů zapojených do procesu.

V oblasti segmentu potřeb pro dům a zahrada se jedná zejména o následující níže vymezené aktéry.

Výrobce

Výrobce, který uvádí produkty z oblasti dům a zahrada na český trh, bude v rámci EPR systému povinným subjektem. Povinný subjekt má povinnost registrace do jednotného systému EPR. Se správcem systému výrobce uzavírá smlouvu, ze které vyplývají jeho povinnosti. Výrobce bude muset pravidelně (jednou za čtvrtletí) reportovat hmotnost výrobků, vymezených v rámci EPR dům a zahrada, které uvedl v daném období na trh. Následně je povinen odvést poplatek za tuto hmotnost, přičemž výše poplatku je stanovena správcem systému, což je uplatněním principu „znečišťovatel platí“. Dále výrobce musí spolupracovat s auditním orgánem v případě kontroly.

Koncový prodejce

Koncový prodejce, resp. distributor, který uvádí produkty z oblasti dům a zahrada na český trh, bude v rámci EPR systému povinným subjektem, který má povinnost registrovat se do jednotného systému EPR. Se správcem systému tento subjekt uzavírá smlouvu, ze které vyplývají jeho povinnosti. Výrobce je povinen pravidelně (pravděpodobně jednou za čtvrtletí) reportovat hmotnost výrobků, vymezených v rámci EPR dům a zahrada, které uvedl v daném období na trh. Následně je povinen odvést poplatek za tuto hmotnost, přičemž výše poplatku je stanovena správcem systému, což je uplatněním principu „znečišťovatel platí“. Dále koncový prodejce musí spolupracovat s auditním orgánem v případě kontroly. Koncový prodejce by dále v rámci EPR systému mohl zpětně odebírat výrobky, které by nabízel k opětovnému použití, reparaoval, popř. odesílal k recyklaci.

Je však nutno podotknout, že v případě výrobků, které již uvede na český trh výrobce, a odvede za ně příslušný poplatek, koncový prodejce tyto na trh neuvádí, a není tedy povinným subjektem.

Operátor systému

Výstavba EPR systému povinných subjektů by měla reflektovat dobrou praxi, a sice, že akcionářská struktura je reprezentativně zvolena a odráží hlavní hráče všech dotčených tržních segmentů (hobymarkety/dekorace a ostatní domácí potřeby/hypermarkety). Tím je zajištěno, že akcionářská struktura je stálá a umožňuje kontinuitu rozhodování v daném EPR systému.

Nepochybně platí, že cílem operátora systému by měla být nákladová efektivnost, tedy snaha minimalizovat náklady na provoz a administrativu. To by měla zajistit právě maximální synergická spolupráce na plnění cílů v jednotlivých produktových kategoriích.

Mezi klíčové povinnosti operátora v rámci EPR systému patří:

- samotný chod EPR systému, provádění opatření potřebných k plnění stanovených cílů,
- stanovení výše poplatků pro povinné subjekty (stanovení vyžaduje dohodu na straně výrobců sdružených v rámci operátora) a jejich výběr – dle návrhu rozpočtu tak, aby došlo k rovnosti celkových výnosů s celkovými náklady,
- správa online systému pro registraci výrobců, uzavírání smluv, zpracování jejich reportů o množství výrobků dodaných na trh a pro následnou administraci poplatků,
- podpora výrobců pro správné označování výrobků zahrnutých v rámci EPR systému (grafické logo),
- zajištění kontrolních mechanismů, zejména auditů ověřujících správnost dat reportovaných ze strany výrobců,
- monitoring trhu a prevence zneužívání systému tzv. černými pasažéry,
- udržování neziskového charakteru společnosti, transparentní vypořádání případných přebytků,
- kontrola udržitelnosti vlastních financí včetně udržování finanční rezervy pro úhradu budoucích výdajů,
- vyplácení finanční podpory pro jednotlivé podporované články EPR systému (sběr, přeprava, třídění, recyklace) z prostředků vybraných prostřednictvím EPR poplatků od registrovaných výrobců,
- nastavení transparentních a efektivních podmínek pro podporu ekomodulace;
- zajištění podpory pro výzkum a vývoj související s činností EPR systému, identifikace prioritních oblastí pro výzkum a vývoj v návaznosti na pravidelné vyhodnocování výsledků systému,
- komunikace směrem ke všem ostatním přímým aktérům systému – správa informačního portálu s důležitými informacemi pro potenciální výrobce, prodejce, municipality, zpracovatelské společnosti či výzkumné instituce,
- komunikace směrem k veřejnosti – informační portál, mapa sběrných míst, pokyny pro spotřebitele,
- pravidelné vyhodnocování výsledků EPR systému, tvorba střednědobých a dlouhodobých plánů, předkládání akčních plánů v případě neplnění ex ante deklarovaných cílů.

Obce či jiné územní samosprávné celky

Obce, respektive jiné územní samosprávné celky, budou uzavírat smlouvy se správcem EPR systému. Obce, které disponují stávajícími sběrnými dvory, zde nadále budou provozovat sběrná místa. Za to jim náleží kompenzace. Smluvní vztahy by tedy měly být uskutečněny se všemi obcemi (či jinými samosprávnými celky), které sběrnými dvory disponují, a to napřímo, nebo prostřednictvím fungujícího systému. Obcím by zavedení systémů EPR mělo ulevit v jejich

rozpočtu. Systém by měl být nastaven tak, aby pro obce nepředstavoval přílišnou administrativní zátěž – v případě administrativní zátěže by tato dopadla zejména na menší obce, jejichž počet je v ČR rekordní. Další rolí orgánů místních samospráv bude aktivně se podílet na komunikaci s veřejností, osvětě, sběru dat, monitoringu, a na kontrole provozovatelů odpadového hospodářství.

Zpracovatelé

Dalším klíčovým aktérem v tomto EPR systému jsou zpracovatelé, kteří zajišťují sběr, třídění a recyklaci odpadů. Zpracovatelé by měli zajistit, aby všechny jejich aktivity byly prováděny v souladu s environmentálními standardy a legislativou tak, aby bylo zaručeno bezpečné a udržitelné zpracování odpadů. Dále by měli pravidelně vykazovat a evidovat údaje o množství a druzích zpracovaných odpadů (včetně informací o původu a typu těchto odpadů), a tím zajistit monitoring účinnosti EPR systému a iniciovat podněty pro jeho úpravu. Tyto údaje jsou zásadní pro zajištění transparentnosti procesu a pro účely auditů a kontrol. Za toto jim náleží příspěvek v rámci EPR systému. Zpracovatelem by měla být společnost nakládající s odpady, se kterou bude správce EPR systému kooperovat.

Spotřebitel

Spotřebitelé jsou klíčovými hráči v celém systému. Bude klíčové zohlednit také realistické možnosti spotřebitelů při nakládání s odpady a jasně stanovit pravidla pro recyklaci nebo jiné způsoby zpracování produktů po skončení jejich životnosti.

9.5 Zahraniční zkušenosti

Za jeden z nejpokročilejších států v implementaci rozšířené odpovědnosti výrobce v rámci tohoto segmentu lze považovat Francii. Jedná se o jedinou zemi EU, která má vytvořený specifický systém na podobné výrobky v této oblasti, především v oblasti zahrady.

Důvodem, nebo lépe řečeno pilířem pro zavedení rozšířené odpovědnosti za širokou škálu výrobků a oblastí EPR systému ve Francii, je existence robustní infrastruktury zaštiťované společností *Ecomaison*, která celý systém spravuje, a umožňuje tak velké úspory z rozsahu. Použití jednotného systému pro různé produktové kategorie umožňuje sdílení zdrojů, administrativních procesů a infrastruktury, což vede k lepší koordinaci a sníženým nákladům na jednotku produktu. To zahrnuje sdílení logistických řešení, recyklačních středisek a informačních systémů. Tento přístup také umožňuje konsolidovat data a reporting, což zvyšuje transparentnost a usnadňuje dohled nad plněním regulačních požadavků. Zároveň platí, že povinné subjekty mají se společností násobný vztah (např. uvádí výrobky pro kutily, které jsou zabalené do obalových materiálů), a tudíž při plnění environmentálních regulačních povinností existují úspory z rozsahu.

Francouzský systém je považován za transparentní, efektivní a úsporný.

10 ZÁVĚR

- Koncept rozšířené odpovědnosti výrobců je nástroj plně v souladu s principem „znečišťovatel platí“, který je v jádru environmentálních politik ČR a Evropské unie. Koncept EPR je zakotven v evropské legislativě a národní legislativě.
- Koncept rozšířené odpovědnosti výrobců již v minulosti přispěl ke zlepšení situace v nakládání s řadou výrobků.
- Vyhodnocení a případné rozšiřování EPR na další segmenty vychází z priorit a úkolů Strategického rámce cirkulární ekonomiky ČR 2040.
- Předkládaná strategie definuje oblasti, na které by se měla EPR vztahovat nově v ČR.
- Byly realizovány studie, ve kterých byly identifikovány nové oblasti, ve kterých by zavedení EPR mělo pozitivní environmentální dopady.
- Jako nové oblasti pro období do roku 2030 byly identifikovány a doporučeny:
 - **textil a obuv (povinně na základě revize směrnice o odpadech),**
 - **sportovní a volnočasové potřeby,**
 - **hračky,**
 - **nábytek,**
 - **ploché sklo a**
 - **potřeby pro dům a zahradu.**
- Systém EPR pro zmíněné segmenty je vhodným a efektivním nástrojem předcházení negativních environmentálních externalit (odpady, dopad na klima, životní prostředí, spotřebu vody a energie, využívání půdy aj.).
- Současné modely nakládání s vymezenými výrobky vedou k produkci značného množství odpadu a je nezbytné zlepšit úroveň nakládání s těmito odpady.
- Zavedení EPR by mělo snížit množství odpadu a také podpořit inovace v oblasti udržitelných materiálů a výrobních procesů.
- Efektivně nastavený EPR systém by přenesl odpovědnost za sběr, recyklaci a ekologickou likvidaci těchto výrobků na výrobce a vytvořil by ekonomické incentivy k navrhování trvanlivějších, recyklovatelnějších a ekologičtějších produktů.
- Mezi klíčové prvky systému by měly patřit mimo jiné závazné cíle pro sběr i recyklaci, finanční příspěvky výrobců na sběr a zpracování odpadu, zavedení jednotných standardů pro recyklovatelnost materiálů, motivační schémata pro ekomodulační postupy či zajištění prostředků pro výzkum a vývoj v oblasti.
- V rámci implementace EPR systémů pro tyto segmenty se počítá s úzkou spoluprací mezi státními institucemi, výrobci, zástupci recyklačního odvětví a dalšími zainteresovanými stranami.

Legislativní implementace

- Legislativní implementace bude probíhat zejména prostřednictvím zákona č. 541/2020 Sb., o odpadech a zákona č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností.

Harmonogram implementace

- Předpokládaná doba legislativní implementace je plánovaná na období 2027-2028.
- V rámci další implementačních kroků bude nutné vyhodnotit další aspekty realizace výše uvedené strategie podrobněji na úrovni jednotlivých výrobních skupin.

11 ZKRATKY

CETA	Centrum ekonomických a tržních analýz
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EPR	Extended Producer Responsibility (rozšířená odpovědnost výrobců)
ES	Směrnice evropského parlamentu
ESS	Economie sociale et solidaire (sociální a solidární ekonomika)
EU	Evropská unie
FSC	Forest Stewardship Council (Rada pro správu lesů)
GHG	Greenhouse gases (skleníkové plyny)
GPS	Global Positioning System (globální polohový systém)
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
PEFC	Programme for the Endorsement of Forest Certification (Program pro schválení lesní certifikace)
POH ČR	Plán odpadového hospodářství České republiky
PRO	Producer Responsibility Organization (Organizace zajišťující rozšířenou odpovědnost výrobců)
SVP	Správná výrobní praxe
VOC	Volatile Organic Compounds (těkavé organické látky)
VRN	Vlaskglas Recycling Nederland (společnost pro recyklaci plochého skla v Nizozemí)
WFD	Waste Framework Directive (Rámcová směrnice o odpadech)
ZEVO	Zařízení na energetické využití odpadu

12 ZDROJE

Ministerstvo životního prostředí: *Strategický rámec cirkulární ekonomiky České republiky 2040*. (2021). Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cirkularni_cesko/\\$FILE/OODP-Cirkularni_Cesko_2040_web-20220201.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cirkularni_cesko/$FILE/OODP-Cirkularni_Cesko_2040_web-20220201.pdf)

Ministerstvo životního prostředí: *Akční Plán Cirkulární Česko 2040 pro období 2022-2027*. (2023). Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/news_20230621_Cirkularni_mu-Cesku-jsme-o-krok-bliz-Vlada-schvalila-prvni-Akcni-plan-pro-cirkularni-ekonomiku-do-roku-2027/\\$FILE/AP_C%4%8C_2040.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/news_20230621_Cirkularni_mu-Cesku-jsme-o-krok-bliz-Vlada-schvalila-prvni-Akcni-plan-pro-cirkularni-ekonomiku-do-roku-2027/$FILE/AP_C%4%8C_2040.pdf)

ROD, Aleš a kol. *Zavedení rozšířené odpovědnosti výrobce (EPR) do nových oblastí ekonomiky*. (2023). Centrum ekonomických a tržních analýz.

ROD, Aleš a kol. *Analýza situace a možnosti nastavení EPR systému pro hračky v ČR*. (2024). Centrum ekonomických a tržních analýz.

ROD, Aleš a kol. *Analýza situace a možnosti nastavení EPR systému pro nábytek v ČR*. (2024). Centrum ekonomických a tržních analýz.

DŽMURÁŇ, Daniel a TESÁRKOVÁ, Dita. *Analytický podklad pro nastavení systému rozšířené odpovědnosti výrobce (EPR): Textil a obuv*. (2024). EEIP

DŽMURÁŇ, Daniel a TESÁRKOVÁ, Dita. *Analytický podklad pro nastavení systému rozšířené odpovědnosti výrobce (EPR): Sportovní potřeby a potřeby pro volný čas*. (2024). EEIP

KROC, Patrik. *Analýza situace a návrh konkrétního nastavení EPR systému v oblasti potřeb pro dům a zahradu ČR*. (2024). Moore

KROC, Patrik. *Analýza situace a návrh konkrétního nastavení EPR systému v oblasti plochého skla ČR*. (2024). Moore

OECD. *Extended producer responsibility a guidance manual for governments*. Paris: OECD. (2001). Dostupné z <http://www.oecd-ilibrary.org/content/book/9789264189867-en>

VERRE AVENIR. *Accueil – Verre Avenir*. Le verre naît du verre. (2024). <https://www.verre-avenir.fr/>

SAINT GOBAIN. *Gobain glass recycling: Vers une production durable du verre*. Saint Gobain. (2024). <https://www.saint-gobain-glass.fr/fr/reseau-glass-recycling#commentcamarche>

CITEO. *Nous Connaître*. Citeo. (2024). <https://www.citeo.com/nous-connaître>